

TIRÁŽ

Vydává Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3

www.casopisobchodnipravo.cz

všeobecné podmínky:

www.wolterskluwer.cz/obchod

Redakční rada:

JUDr. Mgr. Michal Pospíšil, Ph.D., LL.M.
(předseda)

doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.

prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.

prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

JUDr. Ladislav Derka

prof. JUDr. Jan Dědič

doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.

JUDr. Ing. Jan Hušek

JUDr. Jan Lasák, LL.M., Ph.D.

doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

doc. JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D.

JUDr. Tomáš Pohl

Mgr. Ing. Jan Šovar

Odpovědná redaktorka:

Mgr. Alena Tulachová

tel.: 734 642 108

Příspěvky zasílejte na adresu:

casopisobchodnipravo@wolterskluwer.cz

alena.tulachova@wolterskluwer.com

Autorské právo k časopisu vykonává vydavatel.

Přetisk a jiné šíření a užití části nebo celku

včetně zařazení do elektronické databáze je

možné pouze se souhlasem vydavatele.

Stanoviska a názory obsažené v jednotlivých

článcích jsou stanovisky a názory autorů.

Ročník 28. Ročně vychází 10 čísel.

Číslo 5 vychází 17. května 2019.

Roční předplatné (vč. DPH) činí 2 599 Kč.

Roční předplatné tištěného časopisu

s přístupem do elektronického archivu

od roku 2010 činí 3 749 Kč (vč. DPH).

Informace o distribuci a předplatném:

tel.: 246 040 444,

e-mail: předplatne@wolterskluwer.com

Registrováno pod číslem MK ČR E 6020,

ISSN 1210-8278

Časopis je vytištěn na 100% recyklovaném

papíru se značkou Eco-label EU.

Časopis je od roku 2008 evidován v Seznamu

recenzovaných neimpaktovaných periodik

RIV. Příspěvky jsou recenzovány redakční

radou. Blíže viz www.casopisobchodnipravo.cz

Časopis je dostupný v ASPI

ASPI

OBSAH

ČLÁNKY

Luboš Mazanec, Bára Bečvářová
K VYBRANÝM ASPEKTŮM
POVINNÉHO VEŘEJNÉHO
NÁVRHU SMLOUVY V ZÁKONĚ
O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH... 2

Iva Fellerová Palkovská
PRAVOMOC EVROPSKÉ UNIE
K EUROPEIZACI SOUKROMÉHO
PŘÁVA SE ZAMĚŘENÍM
NA PŘÁVO NEKALÉ SOUTĚŽE ... 11

Jaromír Koziak
MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ
PŘÁVO A PODÍL V OBCHODNÍ
KORPORACI 22

Z ROZHODOVACÍ PRAXE 35

RECENZE 40

Autoři:

Mgr. Bára Bečvářová

Clifford Chance Prague LLP, organizační složka

JUDr. Jaromír Koziak, Ph.D.

Právnická fakulta Masarykovy Univerzity

Mgr. et. Mgr. Luboš Mazanec

Právnická fakulta UK,

Burza cenných papírů Praha, a.s.

Iva Fellerová Palkovská

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

JUDr. Petra Polišínská

Nejvyšší soud, oddělení dokumentace

a analytiky judikatury ČR

JUDr. Ondřej Rathouský

Advokát

Luboš Mazanec, Bára Bečvářová K VYBRANÝM ASPEKTŮM POVINNÉHO VEŘEJNÉHO NÁVRHU SMLOUVY V ZÁKONĚ O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

I. ÚVOD¹

Zajištění rovnováhy práv a povinností mezi společníky obchodní korporace a korporací samotnou je jedním ze základních cílů korporálního práva. V případě právní úpravy akciové společnosti je jedním z významných projevů hledání této rovnováhy právo na ukončení účasti v akciové společnosti oproti výplatě spravedlivého protiplnění, a to v tom smyslu, že je hodnota protiplnění určena nezávislým ohodnocením, respektive hodnota protipl-

nění odpovídá reálné tržní ceně účastnického cenného papíru. To je právní teorii řazeno mezi ekonomická práva akcionáře a v českém právním řádu dlouhodobě uzákoněno. Konkrétně se jedná o institut, který zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen jako „ZOK“) v případě akciové společnosti označuje jako povinný veřejný návrh smlouvy na koupi účastnických cenných papírů (dále označován jen jako „povinný veřejný návrh smlouvy“), přičemž relevantní právní úpravu lze nalézt především v § 327 ZOK a následujících. Právo na ukončení účasti v obchodní společnosti existuje samozřejmě i v případě společnosti s ručením omezeným, byť je upraveno jen velmi obecně, a aplikovatelné jen v poměrně limitovaném okruhu případů – viz § 202 a násl. ZOK.

S ohledem na skutečnost, že povinnému veřejnému návrhu smlouvy je v českém právním prostředí v rámci celé řady odborných prací věnován poměrně obsáhlý prostor,² smyslem tohoto článku není jeho opětovná komplexní analýza. Naopak se zaměříme na úvahy *de lege ferenda* směřující k dílčímu rozšíření stávající právní úpravy v následujících aspektech: 1) podmínky vzniku povinnosti učinit povinný veřejný návrh smlouvy, 2) způsob určení výše protiplnění, a 3) způsob akceptace a převodu odkupovaných účastnických cenných papírů.

II. OBECNĚ K VEŘEJNÉMU NÁVRHU SMLOUVY

V kontextu nakládání s účastnickými cennými papíry akciové společnosti lze identifikovat dva druhy veřejné nabídky ve smyslu § 1780 a následující zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), tedy projevy vůle navrhovatele, jimiž se obrací na neurčité osoby s návr-

hem na uzavření smlouvy. Jedná se o tzv. veřejné nabídky účastnických cenných papírů, u nichž dochází k distribuci směrem k investorům, a pak veřejné návrhy smlouvy, u nichž je logika přesně opačná, neboť mají za cíl účastnické cenné papíry od investorů odkoupit, a nikoliv je distribuovat. Specifickou kategorií pak tvoří případy veřejného návrhu na směnu účastnických cenných papírů, kdy dochází ke zpětnému odkupu účastnických cenných papírů výměnou za jiné, a výsledkem tak není změna účastnické struktury obchodní společnosti. Institut povinného veřejného návrhu smlouvy je specifickou variantou veřejného návrhu smlouvy aplikovanou v případech, kdy dochází k zásadním změnám (zhoršení) v postavení držitele předmětného účastnického cenného papíru.

Hned v několika ustanoveních upravujících povinný veřejný návrh smlouvy ZOK pracuje s tím, že se týká širší množiny účastnických cenných papírů. Níže uvedený zákonný výčet nicméně ukazuje, že se tato povinnost týká především akcií. Přesto budeme i nadále v tomto článku ve vztahu k předmětu povinného veřejného návrhu smlouvy hovořit o účastnických cenných papírech. Konkrétně se jedná o situace, kdy valná hromada akciové společnosti přijme rozhodnutí: a) o vyřazení účastnických cenných papírů (jakéhokoliv druhu) z obchodování na evropském regulovaném trhu,³ b) o změně druhu akcií, c) o omezení převoditelnosti akcií na jméno nebo zaknihovaných akcií, d) o zpřísnění převoditelnosti akcií na jméno nebo zaknihovaných akcií, a v neposlední řadě rovněž e) jehož přímým důsledkem bude vyřazení či vyloučení účastnických cenných papírů (jakéhokoliv druhu) z obchodování na regulovaném trhu.

Je vhodné doplnit, že povinnost odkupu účastnických cenných papírů vzniká rovněž v některých dalších případech vyme-

zených zákonem č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí (dále jen „ZNPř“) a zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen „ZPřem“). Tyto případy ale mají v mnoha ohledech svá specifika, respektive ve druhém uvedeném případě je v souladu s § 146 odst. 2 ZPřem rovnou vyloučena, byť jen přiměřená, aplikovatelnost režimu dle ZOK. V tomto článku se proto zaměříme pouze na právní úpravu obsaženou v ZOK.

Společným jmenovatelem uvedených situací je zásadní změna postavení vlastníka účastnických cenných papírů, ve většině případů v rovině jeho práva tento volně převádět a zobchodovat prostřednictvím kapitálového trhu. V případě varianty označené písmenem b) sice nedochází k omezení možnosti vlastníka účastnického cenného papíru v oblasti jeho převoditelnosti či obchodovatelnosti, ovšem změna druhu akcie může zásadním způsobem změnit postavení akcionáře (např. v oblasti výplaty podílu na zisku), a tím ovlivnit i cenu předmětných akcií. Není bez zajímavosti, že případy uvedené pod bodem e) jsou obvykle ve výčtech uvedených v odborné literatuře opomíjeny.⁴ Zdůvodnění lze hledat v samotné struktuře ZOK i v motivaci zákonodárce ke vzniku tohoto ustanovení,⁵ neboť obsah § 434 odst. 4 ZOK fakticky doplňuje povinnost dle § 333, respektive zabraňuje jejímu obcházení. Ovšem s ohledem na obecnou formulaci ustanovení § 434 odst. 4 ZOK bude předmětná povinnost aplikovatelná i zcela autonomně a s řadou specifíků. A to kupříkladu v situaci, kdy valná hromada rozhodne o vstupu společnosti do likvidace a v návaznosti na tuto skutečnost dojde k vyloučení jí emitovaných účastnických cenných papírů z regulovaného trhu. Dle našeho názoru by proto tato povinnost měla být vnímána autonomně navzdory skutečnosti, že ustanovení § 434 odst. 4 ZOK vzniklo zcela

zřejmě v návaznosti na existující praxi související s obházením povinnosti učinit povinný veřejný návrh smlouvy při vyřazení účastnických cenných papírů.

Prostřednictvím institutu povinného veřejného návrhu smlouvy poskytuje zákonodárce vlastníkovi účastnického cenného papíru právo vyhnout se dopadům takovéhoto změn cestou zpeněžení své investice za spravedlivou cenu. Je potřeba doplnit, že ačkoliv to z ustanovení § 327 ZOK jednoznačně nevyplývá, v uvedených případech je povinným navrhovatelem vždy akciová společnost. Dotčené akcie následně za podmínek § 341 ZOK odkoupí buď akcionáři, kteří hlasovali pro přijetí sporného rozhodnutí valné hromady, nebo třetí osoby, je-li takový prodej pro společnost výhodnější.

III. PODMÍNKY VZNIKU POVINNOSTI UČINIT VEŘEJNÝ NÁVRH

Výčet případů, kdy akciové společnosti vzniká povinnost učinit veřejný návrh smlouvy, uvedený v § 333 a § 335 odst. 1 ZOK, je výčtem taxativním. Zcela logicky se nabízí otázka, zda je dostačující, a to i s přihlédnutím k faktu, že v celé řadě jiných právních řádů právo obdobné povinnému veřejnému návrhu smlouvy absentuje. Z pohledu autorů článku by pak odpověď na tuto otázku měla být negativní a bylo by proto záhodno rozšířit povinnost veřejného návrhu také na níže uvedené situace.

3.1 Ostatní případy vyloučení akcií z obchodování na evropském regulovaném trhu

Povinnost odkupu se dle § 333 ZOK aplikuje na případy, kdy valná hromada společnosti učiní rozhodnutí o tzv. vyřazení, tedy rozhodne o ukončení veřejné

obchodovatelnosti účastnických cenných papírů. Již zmíněné ustanovení § 434 odst. 4 ZOK totiž mimo jiné stanoví, že: „Přijme-li valná hromada ... rozhodnutí, které bude mít za následek vyloučení či vyřazení účastnických cenných papírů této společnosti z obchodování na všech evropských regulovaných trzích, použijí se obdobně ustanovení § 333 odst. 1 a § 338 až 341.“ K případům vyřazení (tj. ukončení obchodování z rozhodnutí valné hromady) přidává i případy, kdy dojde k tzv. vyloučení z obchodování ve smyslu § 61 odst. 1 respektive 137 odst. 2 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu⁶ (dále jen „ZPKT“), případně k témuž čistě na základě norem stanovených relevantním organizátorem regulovaného trhu.

Problematická je ovšem skutečnost, že povinnost učinit povinný veřejný návrh smlouvy dle § 434 odst. 4 ZOK se aplikuje toliko a pouze, pokud k vyloučení účastnických cenných papírů z obchodování dochází na základě rozhodnutí valné hromady. V teoretické rovině si přitom lze představit neméně významný, byť přirozeně nikterak častý okruh případů, kdy vyloučení nebude resultovat z rozhodnutí valné hromady, ale naopak z rozhodnutí, které učiní statutární orgán akciové společnosti, nebo její vedoucí zaměstnanci. Může být také následkem vědomého či nevědomého selhání při plnění některé ze zákonných povinností, či povinností uložených na základě pravidel regulovaného trhu, na němž jsou účastnické cenné papíry obchodovány. Kupříkladu by se mohlo jednat o přetrvávající či opakované neplnění informačních povinností vymezených v § 118 a následujících ZPKT, stejně tak i o případy neplnění norem či požadavků organizátora regulovaného trhu, tedy kupříkladu neplnění specifických informačních povinností, neplnění norem či standardů *corporate governance*. V neposlední řadě může dojít k ukončení veřejné

obchodovatelnosti v důsledku neplacení poplatků organizátorovi regulovaného trhu. Nezaplacení poplatků stanovených organizátorem regulovaného trhu, pokud jsou tyto stanoveny, přitom ze své povahy ani není rozhodnutím, ale omisivním jednáním (tedy porušením povinnosti vyplývající ze vztahu mezi emitentem a organizátorem regulovaného trhu, který je svou povahou vztahem soukromoprávním), důsledkem opominutí či nečinnosti.

Jakkoliv jsou pochybení v takových případech předmětem správních sankcí ze strany příslušného orgánu dohledu nad kapitálovým trhem, lze si představit situace, kdy akciová společnost raději strpí uložení správních sankcí, pokud konečným výsledkem bude vyloučení účastnických cenných papírů z evropského regulovaného trhu (či z více takovýchto trhů) bez povinnosti realizovat povinný veřejný návrh smlouvy. Je vhodné doplnit, že v těchto situacích může především organizátor regulovaného trhu uplatnit značnou míru vlastního uvážení a postupovat vždy tak, že obchodování s předmětnou emisí pouze pozastaví a následně využije jiné nástroje k vynucení splnění povinností ze strany emitenta. Může jít kupříkladu o peněžité pokuty či uveřejnění informací o pochybeních. I přesto by bylo dle našeho názoru vhodné rozšířit ustanovení § 434 odst. 4 ZOK tak, aby nezahrnoval pouze případy vyloučení následkem rozhodnutí valné hromady společnosti. Obdobný právní režim, byť nikoliv zcela komplexní, přitom obsahuje například slovenský právní řád. Konkrétně § 38 odst. 8 zákona č. 429/2002 Z. z., o burze cenných papierov, který emitentovi akcií, jež byly vyloučeny z obchodování na regulovaném trhu (tj. na burze cenných papírů), ukládá povinnost tyto od akcionářů odkoupit prostřednictvím povinné nabídky převzetí.

Nastíněný přístup by přinesl řadu souvisejících aplikačních otázek. Jelikož po-

vinnost odkupu vzniká emitentovi, mohou zcela logicky nastat situace, kdy zpětný odkup většího objemu účastnických cenných papírů nebude ve finančních možnostech emitenta, respektive by zcela zásadním způsobem omezil jeho další ekonomické aktivity. Navíc v popsanych případech vyloučení není možné identifikovat akcionáře, kteří by od společnosti měli následně účastnické cenné papíry odkoupit způsobem obdobným k § 341 ZOK. Společnost by tedy v takovém případě byla nucena odkoupené akcie opětovně nabídnout (ať už ve formě veřejné či neveřejné nabídky), ovšem již bez garance, že za ně dostane protiplnění odpovídající tomu, jenž za ně vyplatila. Alternativně samozřejmě může snížit základní kapitál a vlastní akcie zrušit, čímž ovšem omezí vlastní kapitálové zdroje. Uvedené výhrady nicméně nic nemění na skutečnosti, že k vyloučení účastnického cenného papíru nedojde bezdůvodně, ale naopak v důsledku právního jednání či nečinnosti na straně emitenta. Ten tedy až na naprosté výjimky disponuje možnostmi k předejití vyloučení jím emitovaných účastnických cenných papírů, a tedy i možností předejít vzniku navrhované povinnosti odkupu.

3.2 Případy vyřazení z obchodování na mnohostranném obchodním systému

Regulované trhy nejsou jediným druhem organizovaných veřejných trhů upravených relevantními právními předpisy. Paralelně s nimi existuje rovněž kategorie tzv. mnohostranných obchodních systémů (dále jen jako „MOS“), tedy převodních míst, na nichž probíhá organizované obchodování s investičními nástroji.⁷ Jedná se o trhy, na nichž probíhá pravidelné a obvykle i likvidní obchodování, oproti trhům regulovaným ovšem podléhají nižší úrovni veřejnoprávní regulace. Pokud investor nabyde účastnické

cenné papíry přijaté k obchodování v MOS, obvykle tak učiní s přesvědčením, že se jedná o relativně likvidní investici, u níž jsou a budou veřejně dostupné informace o tržní ceně a kterou může v případě potřeby relativně rychle prodat za cenu transparentně určenou trhem. Ztráta atributu obchodovatelnosti v MOS je tam ve výsledku výrazně větším zásahem do pozice vlastníka akcií (především tedy menšinového akcionáře), nežli omezení převoditelnosti u akcií na jméno či u zaknihovaných akcií. I bez omezení převoditelnosti je totiž velmi obtížné nalézt protistranu v případě, že chce akcionář akcie zpeněžit. Nepochybně může využít celou řadu nástrojů, které mu nabízí moderní technologie, nicméně i tak bude nalezení protistrany obchodu, určení převodní ceny akcií i vypořádání transakce velmi problematické.

Rozhodnutí o vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování v MOS není ustanovením § 421 odst. 2 ZOK svěřeno do působnosti valné hromady. Pokud tedy stanovy akciové společnosti výslovně nestanoví jinak, náleží do působnosti statutárního orgánu společnosti. Organizátor MOS, jímž může být buď organizátor regulovaného trhu, anebo obchodník s cennými papíry, může sice v pravidlech MOS vypracovaných a schválených v souladu s § 69 odst. 1 ZPKT, či případně v samostatném závazkovém vztahu mezi ním a emitentem, stanovit emitentovi povinnost v případě vyřazení z obchodování v MOS realizovat nějakou formu zpětného odkupu vyřazovaných cenných papírů (tedy v zásadě závazek realizace veřejného návrhu smlouvy na základě soukromoprávního závazku emitenta). Takovéto nastavení ovšem stále poskytuje výrazně menší ochranu zájmům investorů, neboť předmětná povinnost může být vždy následně omezena jednostrannou změnou pravidel daného MOS či změnou obsahu závazkového vztahu mezi emitentem a or-

ganizátorem MOS. Uzákonění povinnosti realizovat povinný veřejný návrh smlouvy při vyřazení účastnických cenných papírů z obchodování v MOS v případech, kdy byly přijaty k obchodování v MOS na žádost emitenta a po vyřazení nezůstanou obchodovány na jiném převodním místě, by nepochybně poskytla větší míru právní jistoty. Navíc by se jednalo o řešení, které by značně zpřehlednilo situaci především pro menší investory.

3.3 Rozhodnutí ve věcech zásadních pro fungování společnosti či v oblasti řízení a správy společnosti

Další okruh rozhodnutí, kterých by se dle našeho názoru měla potenciálně rovněž dotýkat povinnost realizace povinného veřejného návrhu smlouvy, je pro účely tohoto článku vymezen pouze rámcově. V praxi by totiž zahrnoval celou řadu situací či rozhodnutí. Zcela zásadním je fakt, že aplikovatelnost povinnosti odkupu by se v těchto případech měla dle našeho názoru omezit pouze na akciové společnosti, u nichž počet individuálních akcionářů/vlastníků přesahuje určitou hranici (pracovně ji lze stanovit například na počet 150 osob) a přitom nejsou obchodovány na evropském regulovaném trhu. U těchto nepochybně existuje okruh menšinových akcionářů, kteří nemají možnost ovlivnit rozhodování orgánů společnosti a oproti veřejně obchodovatelným akciovým společnostem ani nemohou ukončit svou účast na společnosti prodejem akcií na veřejném trhu. Obdobná pojistka pro investory ostatně není neobvyklá v případě dluhových cenných papírů, kdy naplnění některých předem stanovených kritérií či veličin (tzv. kovenantů) automaticky vede k nároku na předčasné splacení.

Zcela legitimně se přitom nabízí otázka, jaká rozhodnutí jsou natolik zásadní, aby odůvodnila zatížení společnosti (případně přímo většinových akcionářů) povinností

zpětného odkupu akcií formou povinného veřejného návrhu smlouvy.

Jak bylo uvedeno, ambicí tohoto článku není poskytnutí úplného výčtu případů, ale pouze příklady, kdy takový postup lze považovat za vhodný.

V první řadě by se mohlo jednat o rozhodnutí dle § 421 odst. 2 písm. m) ZOK, tedy o usnesení o: „Schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, která by znamenala podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti“. Dále o případy, kdy by došlo k významnému zvýšení základního kapitálu společnosti, a to kupříkladu o více jak 50 % v průběhu 12 kalendářních měsíců. Za neméně zásadní lze označit případy, kdy by akciová společnost přestala být povinna k ověřování účetní závěrky auditorem ve smyslu § 20 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví a také situace, kdy by akciová společnost dlouhodobě nevyplácela akcionářům podíl na zisku, ačkoliv by zároveň vykazovala kladný hospodářský výsledek. Z případů změn v oblasti správy a řízení společnosti by se pak především mohlo jednat o případy, kdy by společnost změnila dualistický systém vnitřní struktury na monistický.

Je přitom zřejmé, že výše uvedený návrh na rozšíření aplikace povinného veřejného návrhu smlouvy může působit značně kontroverzně. Proti myšlence na takové rozšíření nepochybně stojí zcela legitimní argument nadměrného zatížení akciových společností sídlících v České republice a zvýšení neatraktivnosti a nepřehlednosti stále ještě poměrně nového českého korporálního práva. Jak ovšem bylo uvedeno, předmětný návrh směřuje toliko k rozšíření aplikace na velmi specifický okruh akciových společností, a to na ty, které by měly relativně vysoký počet akcionářů, a zároveň by jejich akcie nebyly přijaty

k obchodování na evropském regulovaném trhu. Z veřejných zdrojů nelze dohledat, kolik takových společností na území České republiky existuje. Nepochybně by stálo za zvážení, zda by obecně nebylo vhodné režim fungování těchto společností upravit komplexněji v rámci právních předpisů korporálního práva i účetního práva. V jistém smyslu by sice došlo k vytvoření nové kategorie akciové společnosti, zároveň by ale právní úprava byla schopna lépe reagovat na specifické vztahy v rámci takovýchto korporátních struktur.

IV. ZPŮSOB URČENÍ VÝŠE PROTIPLNĚNÍ

Jednou z fundamentálních podmínek přípustnosti povinného veřejného návrhu smlouvy je zásada, že protiplnění vyplácené za účastnické cenné papíry musí být přiměřené jejich hodnotě (§ 328 odst. 1 ZOK). Garanci poskytuje povinnost, aby výše protiplnění byla určena na základě znaleckého ohodnocení. V případě účastnických cenných papírů přijatých k obchodování na evropský regulovaný trh lze přiměřenost protiplnění doložit i jiným vhodným způsobem, klasicky tedy na základě váženého průměru cen na veřejném trhu za určité časové období předcházející rozhodnému dni pro učinění povinného veřejného návrhu smlouvy. V těchto případech ovšem výše protiplnění podléhá schválení ze strany České národní banky. Při způsobu určení výše protiplnění se tedy přistupuje jinak u „kótovaných“ a „nekótovaných“ emisí.⁸ Je přitom naprosto přirozené, že představa o přiměřenosti protiplnění je do určité míry subjektivní, a znalecký posudek rovněž nepředstavuje vždy zcela bezproblémový způsob určení hodnoty předmětných účastnických cenných papírů.⁹ A jakkoliv je nepochybné, že role České národní banky

posiluje alespoň u určité skupiny případů prvek ochrany investorů, i přesto má tato poměrně jasně vymezené mantinely pro posuzování přiměřenosti protiplnění. V případě emisí „nekótovaných“ jsou pak menší noví akcionáři odkázáni výlučně na závěry znalce určeného akciovou společností, což minimálně v určitých případech může svědčit k tendenci ohodnotit předmětné akcie spíše v úrovni nižší nežli vyšší.

Pozici menšinových akcionářů, kteří jsou adresáty odkupu, by přitom bezpochyby posílila akcentace tržních prvků v rámci procesu odkupu. Poměrně zajímavým, byť po organizační stránce nikterak jednoduchým a rovněž ne rozšířeným, řešením je institut tzv. zpětného *book-buildingu*. Zde je v případě veřejně obchodovatelné emise akcií cena odkupu určena až na základě prodejního zájmu adresátů odkupu s tím, že povinný subjekt musí odkupem dosáhnout určitého podílu ve společnosti.¹⁰

Jeho úskalí spočívá v tom, že jej někdo musí po technické i organizační stránce zajistit. Ve vhodné pozici je především organizátor trhu, na němž se s předmětnými účastnickými cennými papíry obchoduje. V případě „nekótovaných“ účastnických cenných papírů by pak mohl být odkup doplněn o další krok, v němž by se celý odkoupený balík cenných papírů mohl zpeněžit např. v rámci veřejné dražby dle ustanovení § 33 ZPKT. Pokud by se totiž podařilo od stávajících akcionářů odkoupit významný podíl na společnosti, zvýšila by se pravděpodobnost, že se takový „balík“ stane zajímavým pro případného investora či více investorů. Ti by se následně mohli v předmětné dražbě střetnout s majoritním akcionářem společnosti. Částka, kterou by se podařilo získat nad rámec již vyplaceného protiplnění, by byla následně distribuována osobám, které nabídku na odkup akceptovaly.

V. AKCEPTACE A PŘEVOD ODKUPOVANÝCH ÚČASTNICKÝCH CENNÝCH PAPÍRŮ

Část procesu povinného veřejného návrhu smlouvy související s jeho přijetím a následným vypořádáním se zdá být tématem zdánlivě méně kontroverzním. Rozhodně ale ne bezproblémovým. Pokud není odkup realizován prostřednictvím evropského regulovaného trhu či jiného organizovaného trhu, pak jsou s ním standardně spojena relativně náročná administrativní kritéria i náklady pro stranu akceptující. V České republice tato forma realizace povinného veřejného návrhu smlouvy není obvyklá a emitenti i regulované trhy na ni nejsou po technické, právní ani organizační stránce připraveni. Nepochybně by se přitom jednalo o variantu, která by byla nejpřívětivější pro investorskou veřejnost jako takovou po stránce administrativní i nákladové. Tyto jej ve výsledku mohou značně zkomplikovat např. zahraničním investorům, či odkup dokonce učinit ekonomicky nevýhodným pro držitele nízkého počtu odkupovaných účastnických cenných papírů.

Je samozřejmě potřeba rozlišovat různé možnosti nastavení podmínek. Pokud jsou odkupovány akcie na majitele, které nejsou veřejně obchodovatelné, pak akcionář může nezbytná právní jednání učinit osobně, či distančně prostřednictvím subjektu poskytujícího poštovní či obdobné služby. I v případě, že z důvodu právní jistoty bude v rámci povinného veřejného návrhu smlouvy výslovně stanoveno, že právní jednání, jímž dochází k jeho akceptaci, musí mít listinou podobu a musí být opatřeno úředně ověřenými podpisy, nebudou celkové administrativní i finanční nároky na akceptanta zásadní povahy. Pokud ovšem dochází k odkupu zaknihovaných akcií, pak

s akceptací souvisejí rovněž náklady na podání pokynu k zápisu změny vlastnického práva v příslušné evidenci zaknihovaných cenných papírů. Tyto standardně násobně převyšují náklady na poštovní či obdobné služby.

Navíc, pokud je akceptující osoba zahraničním residentem či subjektem, což je přinejmenším v případě cenných papírů obchodovaných na veřejných trzích poměrně obvyklé, lze snadno dovodit, že pro ni nemusí být vždy snadné zařídit, aby písemné právní jednání, jímž dochází k akceptaci povinného veřejného návrhu smlouvy, bylo opatřeno úředně ověřeným podpisem či podpisy. Tím se myslí úředně ověřenými podpisy v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů. A to navíc v relativně krátkém časovém období, po které povinný odkup probíhá. Výsledkem tak může být stav, kdy někteří investoři nebudou schopni využít tuto možnost prodeje a dojde ke znehodnocení jejich investice. Problematiku nákladů spojených s odkupem účastnických cenných papírů (ať už se jedná o cenné papíry či zaknihované cenné papíry), které nejsou veřejně obchodovatelné, lze nicméně s větší efektivně vyřešit, snad vyjma zvažení poměrně přísné varianty, že by odkupující akciová společnost byla povinna akceptujícím osobám hradit i náklady účelně vynaložené v souvislosti s akceptací.

S ohledem na výše uvedené jsme toho názoru, že v případě účastnických cenných papírů obchodovaných na evropském regulovaném trhu by bylo vhodné zákonem blíže upravit povinnost realizovat odkup (v takovém případě by se doslovně jednalo o zpětný odkup) prostřednictvím regulovaného trhu, přirozeně pokud by to organizátor tohoto trhu umožňoval. Náklady spojené s vypořádáním této formy odkupu

by byly pro obě strany nižší a nepochybně by se jednalo i o řešení méně organizačně náročné pro emitenta, neboť by mohla být plně využita již existující robustní a efektivní infrastruktura předmětného regulovaného trhu.

Zákonodárce by přitom nepochybně mohl organizátorovi regulovaného trhu uložit rámcovou povinnost umožnit realizaci takové formy povinného odkupu. Mohl by také alespoň rámcově stanovit podmínky pro tuto specifickou aktivitu. Jednou ze základních podmínek by samozřejmě byla možnost emitenta odkupovat za pevně stanovenou cenu, a to bez ohledu na aktuální cenu na daném trhu. Pro realizaci odkupu by případně mohl sloužit zcela zvláštní obchodní segment regulovaného trhu a takto nastavený režim by byl ve výsledku výrazně efektivnější oproti současnému právnímu stavu.

VI. ZÁVĚR

Institut povinného veřejného návrhu smlouvy je příkladem odůvodněné a cílené snahy zákonodárce směřující k ochraně menšinových akcionářů, jakkoliv představuje poměrně zásadní zásah do soukromoprávních poměrů akciové společnosti jako takové a existence této právní povinnosti může v některých případech poměrně zásadně ovlivnit možnosti společnosti přijmout rozhodnutí o změnách zásadní povahy. Z našeho pohledu je nicméně velmi zásadní skutečnost, že předmětná právní úprava v některých aspektech již plně neodpovídá vývoji v jiných oblastech právního řádu i v reálné ekonomice. Což jsme v tomto článku demonstrovali na několika poměrně specifických případech.

Stávající právní úprava pokrývá nejčastější situace mající zásadní dopad na postavení (především) menšinových akcionářů, jiné neméně zásadní případy poněkud ne-

proporcionálně pomíjí. Zcela legitimně se tak nabízí úvaha, zda taková právní úprava stále plnohodnotně plní svou roli, respektive zda by v rámci diskutovaných novelizací ZOK a souvisejících právních předpisů nemělo dojít k jejímu doplnění a rozšíření (jak se domnívají autoři tohoto článku), anebo naopak k jejímu poměrně zásadnímu omezení, které ponechá řešení plně na dotčených subjektech a v mezích, které jsou jim poskytnuty normami soukromého práva.

Názory na to, který přístup je vhodnější, se přitom bezpochyby mohou lišit, a to v návaznosti na hodnotové zakotvení, které konkrétní pozorovatel zastává.

Poznámky:

¹ Tento text vznikl v rámci řešení grantového projektu „Proces ukončení obchodování účastnických cenných papírů na regulovaném trhu v České republice a vybraných zahraničních právních řádech (Německo, Rakousko, Polsko, Nizozemí, Lucembursko, Velká Británie, USA, Austrálie)“ na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, podpořeného Grantovou agenturou Univerzity Karlovy v Praze (číslo projektu 1104217).

² K tomuto srovnej: BĚLOHLÁVEK, A. J. § 327 a následující In. BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích I., II, III., Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1409 a následující, ISBN 978-80-7380-451-0, NĚMEC, L. in. LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích – Komentář, II. díl, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1547 a následující, ISBN 978-80-7478-537-5 či DVOŘÁK, T. Nová právní úprava veřejného návrhu smlouvy o koupi nebo směně účastnického cenného papíru, *Právní fórum*, 2008, č. 9, s. 386 a následující, ISSN 1214-7966.

³ K pojmu „regulovaný trh“ respektive „evropský regulovaný trh“ blíže srovnej například: KOHAJDA, M., KOTÁB, P. Finanční trh a jeho instrumenty. In: BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. Finanční právo. 6. upravené vydání.

Praha: C. H. Beck, 2012, s. 435. ISBN: 978-80-7400-440-7, či VEIL, R. § 7 Capital Markets. In: Veil, R. a kol. European Capital Markets Law. Second Edition, Oxford: Hart Publishing, 2017, s. 109–111. ISBN: 978-1-78225-652-6.

⁴ K tomuto srovnej: BĚLOHLÁVEK, A. J. § 327 In. BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích I., II, III., Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1415–1416, ISBN 978-80-7380-451-0, či NĚMEC, L. in. LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích – Komentář, II. díl, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1547-1548, ISBN 978-80-7478-537-5.

⁵ K tomuto srovnej: FILIP, V., LASÁK, J. in. LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích – Komentář, II. díl, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1989–1990, ISBN 978-80-7478-537-5.

⁶ K pojmu vyloučení z obchodování blíže viz FRANĚK, M. § 61 a SMUTNÝ, A. § 136 a § 137. In. HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – Komentář, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 485–486 a 807–824, ISBN: 978-80-7400-433-9, případně MAZANEC, L. Problematika pozastavení obchodování s investičním nástrojem a jeho vyloučení z obchodování na regulovaném trhu dle MiFID II, *Daně a finance*, 2016, č. 2, s. 4–11, ISSN 1801-6006.

⁷ K pojmu mnohostranný obchodní systém blíže viz FRANĚK, M. § 69. In. HUSTÁK, Z., ŠOVAR, J., FRANĚK, M., SMUTNÝ, A., CETLOVÁ, K., DOLEŽALOVÁ, D. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu – Komentář, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 497–501, ISBN: 978-80-7400-433-9.

⁸ K tomuto blíže viz například: BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích I., II, III., Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1421–1430 a 1438–1441, ISBN 978-80-7380-451-0.

⁹ K tomuto detailněji například ZIMA, P. Oceňování podniků v právní praxi, Praha: C. H. Beck, 2016, s. 2–3, 225–238, ISBN: 978-80-7400-623-4.

¹⁰ Blíže viz například: https://www.nseindia.com/products/content/equities/ijos/reverse_bookbuilding.htm, 30.11.2018.

SUMMARY

MAZANEC, L., BEČVÁŘOVÁ, B.: SOME ASPECTS OF MANDATORY TENDER OFFER IN THE ACT ON BUSINESS CORPORATIONS

This article focuses on some selected aspects of a regulation on a mandatory tender offer for participating securities in the Act No. 90/2012 Coll., on Business Corporations. The concept of mandatory tender offer is briefly described in the first part of the article. Subsequently, *de lege ferenda* recommendations are analysed related to three important aspects of a mandatory tender offer: 1) conditions when the obligation to conduct a mandatory tender offer arise, 2) methods for determination of a counter-value for participating securities, 3) procedures of acceptance of a mandatory tender offer and subsequent transfer of repurchased participating securities.

Iva Fellerová Palkovská PRAVOMOC EVROPSKÉ UNIE K EUROPEIZACI SOUKROMÉHO PRÁVA SE ZAMĚŘENÍM NA PRÁVO NEKALÉ SOUTĚŽE

I. ÚVOD¹

Evropská společenství zpočátku ovlivňovala pouze veřejné právo členských států, a jak poznamenal R. Zimmermann „Spole-

čenství bylo vnímáno tak, že se zabývá pouze dotacemi do zemědělství a dovozními cly, reguluje tvar sedadel v traktorech a velikosti okurek a řeší hospodářskou soutěž mezi výrobci těstovin a piva.“² K vytvoření efektivně fungujícího hospodářského prostoru nicméně vyvstala relativně brzy potřeba určitým způsobem sladit i předpisy soukromého práva.³ A unijní soukromé právo postupem času nabývalo na významu i na objemu a ovlivňovalo (europeizovalo) další oblasti soukromého práva členských států.

Jednou z oblastí soukromého práva, která je unijním právem ovlivněna, je právo nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. Tato oblast je součástí unijního práva od 80. let (první směrnice v této oblasti, kterou byla směrnice o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se klamavé reklamy, byla přijata v roce 1984) a její vývoj odpovídá vývoji unijního soukromého práva obecně. Byť je tvořena jen několika směrnici, jedná se o oblast práva, které stojí za to věnovat pozornost, ostatně i Soudní dvůr EU se výkladem unijního práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik pravidelně zabývá.

Cílem tohoto článku je vysvětlit rozsah a původ pravomoci Evropské unie ve vztahu k soukromému právu, speciálně se zaměřením na právo nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. Dále bude popsáno, které oblasti práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik Unie reguluje, a to jak v hmotněprávní úpravě, tak v úpravě mezinárodního práva soukromého.

II. PRAVOMOCI EVROPSKÉ UNIE OBECNĚ

Evropská unie disponuje pouze takovými pravomocemi, které jí byly členskými státy svěřeny a které jsou vyjádřeny ve Smlou-

vách. V nejobecnějším měřítku jsou pravomoci Unii svěřeny pro dosažení cílů uvedených v čl. 3 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU“) – tedy pro podporu míru, svých hodnot a blahobytu svých obyvatel.

Pro dosažení blahobytu má sloužit vnitřní trh, na němž má fungovat sociálně tržní hospodářství. Tyto dva aspekty – fungující trh a sociální hodnoty se výrazně promítají do unijního sekundárního soukromého práva.

Pro oblast vnitřního trhu má Unie sdílenou pravomoc, to znamená, že pravomoc vydávat právní předpisy v této oblasti má jak Unie, tak členské státy. Zjednodušeně řečeno mohou členské státy vykonávat pravomoc v takovém rozsahu, v jakém ji nevykonává Unie. Rozsah pravomoci, kterou má Unie pro regulaci jednotlivých oblastí, je určen nejen článkem 4 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), ale především konkrétními ustanoveními třetí části Smlouvy. V těchto ustanoveních jsou vyjádřeny specifické cíle, k nimž má regulace dané oblasti směřovat a které by měly být vykládány ve světle obecných cílů Unie (viz bod 60 stanoviska generálního advokáta N. Fennellyho Tabáková reklama, věc C-376/98). Zároveň také platí, že neoznačí-li Smlouva pravomoc za výlučnou, koordinační či podpůrnou, jedná se o pravomoc sdílenou.

To je podstatné, jelikož v oblasti soukromého práva Unie vlastní regulací nenahrazuje vnitrostátní právo, jako tomu je u výlučné pravomoci, a nejedná se ani o pouhé koordinování nebo doplňování politik členských států. Oblasti ve sdílené pravomoci Unie a členských států se vyznačují tím, že Unie reguluje pouze vybrané otázky dané oblasti v souladu s ustanoveními Smluv, které jí tuto pravomoc svěřují. Vznikne-li v konkrétním případě nejasnost ohledně rozsahu pravomoci, kdy zpravidla členský stát v řízení na neplatnost aktu dle čl. 263 SFEU namítá nezákonnost legislativního aktu pro nedostatek pravomoci na straně Unie, je Soudní dvůr

EU (dále jen „SDEU“) povolán interpretovat ustanovení Smlouvy, na němž je daný akt založen, a stanovit tak hranici sdílené pravomoci mezi Uníí a členskými státy.

Při legislativní činnosti musí Unie vycházet nejen z přesného znění těch ustanovení Smluv, jimiž je jí svěřeno oprávnění přijímat předpisy, ale musí respektovat rovněž zásadu subsidiarity a proporcionality.

Zásada subsidiarity omezuje pravomoc Unie tím, že jí umožňuje provádět jen takové činnosti, jichž by nebylo možné stejně efektivně dosáhnout na úrovni členských států, a z hlediska rozsahu a účinků je proto vhodnější je provést na unijní úrovni. Tato zásada se týká porovnávání účinnosti daného opatření, bylo-li by přijato na různých úrovních (unijní, členských států, regionální nebo místní).

Zásada proporcionality umožňuje unijnímu zákonodárci vydávat pouze takové právní akty, které jsou nezbytné pro dosažení cílů Smluv. Tato zásada se týká intenzity unijního opatření – podle zásady proporcionality mají z hlediska formy přednost opatření nezávazná (jako jsou například doporučení) před závaznými právními akty (směrnicemi a nařízeními), z hlediska obsahu má rámcová regulace přednost před regulací podrobnou.⁴ Podle Protokolu o používání zásad subsidiarity a proporcionality musí být každý návrh unijního legislativního aktu odůvodněn z hlediska souladu s těmito zásadami. Vzhledem k tomu, že soulad s těmito zásadami je obtížné přesně stanovit či jinak „změřit“, jelikož se jedná o poměrně abstraktní kategorie, mají parlamenty členských států oprávnění kontrolovat dodržování zásady subsidiarity a mohou unijním orgánům zaslat odůvodněné stanovisko, proč dle jejich názoru návrh není v souladu se zásadou subsidiarity, a tím vyvolat přezkum daného návrhu. Ohledně skutečného respektování principu subsidiarity a vůbec ohledně jeho smyslu panují pochybnosti.⁵ V literatuře je argumentováno,

že přes princip subsidiarity a existenci výše popsaného mechanismu si svou vlastní pravomoc Unie vykládá velmi široce a dle toho pak postupuje, což je mnohdy na úkor diverzity a soutěže mezi vnitrostátními právními úpravami.⁶

III. PRAVOMOCI EVROPSKÉ UNIE VE VZTAHU K SOUKROMÉMU PŘÁVU

Vzhledem k tomu, že Smlouvy nedávají Unii obecnou pravomoc regulovat soukromé právo, ale navazují tuto pravomoc na fungování vnitřního trhu, věnuje se v souladu se zásadou svěřených pravomocí Unie těm otázkám, které jsou z hlediska fungování vnitřního trhu podstatné. I z tohoto důvodu je unijní soukromé právo charakteristické tím, že je tvořeno velkým množstvím legislativy zabývající se rozličnými oblastmi, aniž by však jako celek mělo promyšlenou koncepci.⁷ Dalším důvodem je patrně i to, že členské státy své soukromé právo považují za součást národní identity a z jejich strany proto není dostatečná politická vůle nahradit je právem unijním.⁸

V důsledku tohoto výběrového přístupu jsou jednotlivá soukromoprávní odvětví europeizovaná do různé míry a s absencí toho, co nazýváme obecná část právního odvětví.⁹ To nutně vedlo k tomu, že se unijní soukromé právo vyznačuje nepříliš vysokou mírou vnitřní soudržnosti, protože bývá označováno jako „objemný a poměrně nesoudržný slepenec“.¹⁰ Je mu vytýkána neorganizovanost a chaotičnost a také sklon ke kazuističnosti.¹¹

IV. NEGATIVNÍ REGULACE SOUKROMÉHO PŘÁVA

Základním důvodem regulace soukromého práva je vytvoření a fungování vnitř-

ního trhu a nenarušená hospodářská soutěž. Prvotním důvodem pro regulaci soukromého práva byla snaha odstranit překážky, které bránily zejména volnému pohybu zboží – členské státy zakazovaly či jinak omezovaly dovoz zboží z jiných členských států a ospravedlňovaly to poukazem na čl. 36 SFEU.

Vnitrostátní předpisy negativně ovlivňující volný pohyb na vnitřním trhu se staly mnohokrát předmětem přezkumu před SDEU, který v rozsudku Cassis de Dijon formuloval tzv. pravidlo rozumu – členský stát může omezit volný pohyb zboží z důležitých důvodů (kategorické požadavky), ovšem toto omezení musí být zároveň nezbytné pro dosažení daného cíle a musí být ve vztahu k tomuto cíli přiměřené. Tato činnost Soudního dvora je pro první dekády existence Společenství charakteristická – v té době totiž neexistovaly sekundární právní předpisy, resp. bylo jich pomálu, které by Soudní dvůr mohl interpretovat. Rozdíly v právních úpravách však působily problémy. Cestou negativní harmonizace tak docházelo k postupnému sblížení právních předpisů členských států prohlášením příliš restriktivních vnitrostátních právních úprav za nesouladné s principy společného trhu.

Na negativní harmonizaci proto navazuje harmonizace pozitivní, tedy přijímání právních předpisů, které sjednocují nebo alespoň sblíží ty předpisy členských států, jež v tomto ohledu činily největší problémy. Obdobné je to v případě předpisů směřujících k regulaci volného pohybu osob, služeb a kapitálu.

Rozdílné předpisy v členských státech mohou také negativně působit na hospodářskou soutěž – podnikatelé z jednoho členského státu mohou být zvýhodněni oproti podnikatelům z jiného členského státu v důsledku benevolentnější regulace. To může vést i k tzv. sociálnímu dumpingu, kdy se státy mezi sebou snaží konkurovat snižo-

váním úrovně norem ochrany zdraví a bezpečnosti spotřebitele, ochrany bezpečnosti a práv zaměstnanců atp., aby se staly pro investory lákavějším místem. Samotná konkurence právních řádů není na škodu, naopak je přínosem,¹² avšak pouze za předpokladu, že úroveň ochrany neklesne příliš nízkou. Snaha předcházet sociálnímu dumpingu je jedním z projevů posunu od především hospodářsky orientované mezinárodní organizace, kterou byla Evropská společenství na počátku, k mezinárodní organizaci, která je orientovaná také na člověka – jednotlivce, kterému se snaží zaručit ochranu jeho práv.¹³

Vše, co bylo výše řečeno o negativní harmonizaci soukromého práva, platí bez výjimky i pro unijní právo nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. Národní nekalosoutěžní předpisy byly mnohokrát Soudním dvorem přezkoumávány a prohlašovány za rozporné se základními svobodami vnitřního trhu.¹⁴

V. POZITIVNÍ REGULACE SOUKROMÉHO PRÁVA

SFEU obsahuje množství ustanovení, jimiž je Unii svěřena pravomoc europeizovat soukromé právo členských států. Některé z nich jsou koncipovány poměrně široce, jiné naopak poskytují právní základ jen pro úzce vymezenou oblast.

Elementárním kompetenčním základem pro oblast regulace soukromého práva je čl. 114 SFEU označovaný také jako harmonizační klauzule, ten umožňuje Unii přijímat právní předpisy za účelem sblížení právních předpisů členských států, které mají za účel vytvoření či fungování vnitřního trhu. Záběr tohoto kompetenčního zmocnění je široký, což může budít dojem, že Unii poskytuje téměř neomezenou pravomoc přijímat právní předpisy, pokud se mají souvislost s vnitřním trhem. Není tomu tak.

Nejpodrobnější rozbor toho, jaké právní předpisy mohou být založeny na čl. 114 SFEU, poskytl Soudní dvůr ve věcech Tabáková reklama (C-376/98) a Evropská družstevní společnost (C-436/03). V druhém jmenovaném případě Soudní dvůr EU odmítl možnost založit na čl. 114 SFEU nařízení zavádějící novou formu právnické osoby (Evropskou družstevní společnost), když ve skutečnosti toto nařízení vnitrostátní právní předpisy nijak neharmonizuje. Případ Tabáková reklama se týkal posouzení legality přijaté směrnice o reklamě na tabákové výrobky a sponzoring tabákových výrobků, jejímž převažujícím cílem byla ochrana veřejného zdraví, ale byla formálně založena na čl. 114 SFEU s odůvodněním, že jejím cílem je odstranění překážek na vnitřním trhu – důvodem přijetí směrnice na základě čl. 114 SFEU přitom patrně byla skutečnost, že podle čl. 114 SFEU stačila k přijetí aktu v Radě pouze kvalifikovaná většina, zatímco dle čl. 168 SFEU zakotvující politiku veřejného zdraví byla harmonizace vnitrostátních předpisů vyloučena. Rozsudek ve věci Tabáková reklama byl přelomový v tom, že Soudní dvůr jeho prostřednictvím vyslal (zejména Komisi) zprávu, že čl. 114 SFEU nepředstavuje *carte blanche* pro harmonizaci práva, na druhou stranu se nedá říci, že by další harmonizaci (i soukromého) práva nějak výrazně ztížil či dokonce znemožnil.¹⁵

Pro použití článku čl. 114 SFEU jakožto právního základu je však potřeba, aby byly splněny následující podmínky. Zaprvé může být toto ustanovení použito jako právní základ, jen pokud Smlouvy pro danou právní úpravu neposkytují zvláštní právní základ, zvláštní právní základ má tedy před čl. 114 SFEU přednost (viz bod 18 stanoviska generální advokátky J. Kokott k věci Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací, věc C-217/04).

Dále musí opatření přijaté na základě toho článku skutečně mít za cíl vytvoření či zlep-

šení fungování vnitřního trhu, mělo by tudíž směřovat k odstranění překážek volného pohybu zboží, osob, služeb či kapitálu, nebo ke zlepšení hospodářské soutěže. Přínos pro vnitřní trh by měl založen na objektivních, soudně přezkoumatelných okolnostech, nikoli na abstraktních nepodložených domněnkách o překážkách na vnitřním trhu (viz bod 84 rozsudku Tabáková reklama).

Další podmínkou je, že předpisy přijaté podle tohoto článku musí sblížovat právní předpisy členských států a odstraňovat tak rozdíly v právu členských států, které představují překážky fungování vnitřního trhu. Mohou také působit preventivně a být zaměřeny na odstranění překážek, jež s vysokou mírou pravděpodobnosti v důsledku rozdílného vývoje právních řádů teprve vzniknou (viz bod 86 rozsudku Tabáková reklama). Jak uvádí Generální advokátka C. Stix-Hackl ve svém stanovisku k věci Evropská družstevní společnost „cíl sblížení práva ve smyslu článku [114 SFEU] spočívá ve sblížení právních systémů.“ Opatření, které existuje souběžně s vnitrostátním právem, aniž by jakkoli měnilo jeho obsah, proto není s tímto ustanovením v souladu. V souladu s unijním právem ale je, pokud opatření vede ke sblížení právních předpisů alespoň nepřímo (viz bod 25 stanoviska generální advokátky J. Kokott k věci Evropská agentura pro bezpečnost sítí a informací).

Ze soukromoprávních předpisů založených na čl. 114 SFEU tvoří nejvýznamnější část předpisy na ochranu spotřebitele, dále jsou na něm založeny předpisy týkající se regulace finančních služeb a obchodních závazkových vztahů. Do doby, než byl do Smluv zaveden článek 118, týkající se práv duševního vlastnictví, používal se čl. 114 i pro regulaci v této oblasti. Zároveň slouží čl. 114 SFEU jako právní základ pro předpisy v oblasti práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik.

Druhým široce vymezeným právním základem je čl. 352 SFEU, nazývaný také

klauzule flexibility, který umožňuje Unii „vypořádat se s nedostatkem výslovně nebo implicitně svěřených pravomocí k dosažení svých cílů“ (viz bod 36 posudku Soudního dvora č. 2/92).¹⁶ Z jeho znění vyplývá, že je vhodným právním základem pouze tehdy, nedisponuje-li Unie pravomocí přijmout určité opatření na jiném právním základě; použije se tedy subsidiárně vůči všem ostatním právním základům včetně čl. 114 SFEU. Ani tento článek nesvěřuje Unii neomezenou pravomoc – na základě tohoto článku může Unie jednat jen v rámci politik vymezených Smlouvami, a to pouze za předpokladu, že je činnost nezbytná pro dosažení cílů Smluv.

Čl. 352 SFEU byl v minulosti pro regulaci soukromého práva využíván mnohem častěji, než je tomu dnes, jelikož pro mnohé oblasti postupem času dostala Unie zvláštní kompetenční základ. Na tomto článku jsou založeny zejména nařízení o evropských nadnárodních formách pro podnikání (Evropské hospodářské zájmové sdružení, Evropská akciová společnost a Evropská družstevní společnost), nařízení o průmyslových vzorech Společenství a ochranné známce Společenství.

Kromě výše uvedených obsahuje SFEU také další ustanovení, která umožňují Unii přijímat právní předpisy pouze pro poměrně úzceji vymezenou oblast. Pro tyto oblasti jsou zpravidla v člancích uvedeny specifické zásady a cíle, k nimž má regulace dané oblasti přispět. Takový právní základ představuje čl. 81 SFEU pro oblast mezinárodního práva soukromého a procesního, jehož cílem je zajištění volného pohybu soudních rozhodnutí. Pro oblast pracovního práva je právním základem zejména čl. 153 SFEU umožňující přijímat předpisy na ochranu zaměstnanců vyplývající z jejich méně výhodného postavení vůči zaměstnavateli a mimo to také čl. 157 SFEU obsahující zvláštní ustanovení o uplatnění zásady stejné odměny za rovnocennou práci pro

může a ženy. Kompetenční zmocnění pro regulaci práva společností zejména s ohledem na svobodu usazování pak představuje čl. 50 SFEU, především jeho druhý odstavec písm. g). Čl. 118 SFEU je, jak je již výše uvedeno, právním základem předpisů unijního práva duševního vlastnictví.

VI. NÁSTROJE EUROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

Smlouva o fungování EU dává unijnímu zákonodárci k dispozici k europeizaci soukromého práva různé nástroje. Nejvyužívanějším nástrojem jsou směrnice. Úlohou směrnic je sblížení právních předpisů, jsou tedy používány tam, kde je třeba unijní úpravu přizpůsobit a začlenit do té vnitrostátní, tedy kde má právní úprava zůstat na úrovni členských států. Směrnice obecně ponechávají národnímu zákonodárci prostor pro volbu způsobu a částečně i formy promítnutí do právního řádu (byť tento prostor nemusí být nikterak velký). Jsou-li vnitrostátní předpisy se směrnicí již v souladu, mohou státy ponechat právní úpravu nezměněnou.

Naopak nevýhodou povinnosti provést směrnici do vnitrostátního právního řádu je to, že v těchto situacích existuje riziko, že členský stát směrnici neimplementuje správně či dokonce ji neimplementuje vůbec (což není nijak ojedinělým jevem).¹⁷ Sice pak může nastoupit následek v podobě přímého nebo alespoň nepřímého účinku směrnic, často ale ani jeden nebude možný; dovolání se přímého nebo nepřímého účinku směrnice navíc předpokládá adresáta informovaného o unijní právní úpravě.

Směrnice mohou být přijaty v režimu minimální nebo úplné harmonizace. Účelem minimální harmonizace je stanovení „nejmenšího společného jmenovatele“ vnitrostátních úprav s tím, že vnitrostátní zákonodárci může převzít směrnice úpravu tak,

jak je, nebo může přijmout právní úpravu přísnější. Výhodou minimální harmonizace je tak relativní volnost a flexibilita, ta je zároveň její nevýhodou, protože harmonizace neodstraní rozdíly v právu členských států.

Na rozdíl od minimální harmonizace zakazuje ta úplná vnitrostátnímu zákonodárci se obsahově odchýlit od směrnice v jakémkoli směru. Jeho role je tedy omezena na obsahový přenos do vlastního práva. Mělo by tak být zaručeno, že ve všech členských státech platí stejná pravidla, a snižuje se riziko vzniku překážek fungování vnitřního trhu.

Směrnice se zabývá zejména harmonizací předpisů na ochranu spotřebitele, harmonizací pracovního práva, práva obchodních společností, finančních služeb a v některých oblastech práva duševního vlastnictví.

Nařízení oproti směrnicím nevyžadují implementaci do práva členských států a jsou přímo použitelná a závazná v celém rozsahu. Absencí nutnosti implementovat nařízení se rozumí to, že nařízení (na rozdíl od směrnice) nevyžaduje vnitrostátní inkorporaci. Nicméně mnohdy je potřeba přijmout vnitrostátní prováděcí právní úpravu, která na vnitrostátní úrovni zajistí reálné fungování unijní právní úpravy. Nutnost přijetí dodatečných opatření k provedení nařízení není v unijním právu ničím výjimečným, nařízení často nechávají členským státům prostor pro přijetí implementačních opatření konkrétního a doplňujícího charakteru, institucionálně kompetenčního charakteru (tj. za účelem rozšíření kompetencí orgánů členských států nebo vytvoření nového orgánu), sankčně procesního a kontrolního charakteru atd.¹⁸

Nařízení se využívají v oblastech, kde je zájem na unifikované a univerzálně platné právní úpravě, a kde by možnost členských států přizpůsobit unijní úpravu svému právnímu řádu měla negativní dopad. Nacházejí své uplatnění především v mezinárodním právu soukromém a procesním a nově i v oblasti ochrany osobních údajů.

Výhodou uplatnění nařízení je mimo výhod plynoucích z unifikace právní úpravy také skutečnost, že zdůrazňují unijní charakter právní úpravy, který se může v případě směrnic implementovaných do vnitrostátního práva ztrácet, kvůli čemuž si adresáti norem ani právníci s nimi pracující nemusí být vědomi unijního původu právní úpravy a nemusí tak respektovat zvláštnosti její aplikace, jako je nutnost eurokonformního výkladu, případně také přímý účinek špatně implementovaných nebo neimplementovaných ustanovení.¹⁹

V současnosti je možné pozorovat trend, kdy je původně směrnice právní úprava nahrazována nařízeními. To se sice týká především veřejného práva, dotýká se ale i práva soukromého – jako jeden příklad za všechny je možné zmínit nahrazení několika směrnic o ochraně osobních údajů obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR). Proti nahrazování směrnic nařízeními hovoří především požadavek subsidiarity, jemuž směrnice obecně vyhovují lépe.

Na druhou stranu pokud by v oblasti unijního soukromého práva byly současné směrnice nahrazeny nařízeními, která by dopadala na čistě přeshraniční situace, jak navrhuje D. Sehnálek, je otázkou, zda by takové řešení principu subsidiarity neodpovídalo více (D. Sehnálek kritizuje praxi unijního zákonodárce spočívající v přijímání směrnice právní úpravy harmonizující soukromé právo členských států způsobem, který zasahuje jak situace přeshraniční, tak čistě vnitrostátní bez vazby na vnitřní trh. Za vhodnější považuje přijetí nařízení, která by cílila čistě na vztahy a situace s unijním prvkem).²⁰ Nicméně v oblasti unijního soukromého práva jsou tradičně a stále dominantním nástrojem regulace právě směrnice.

Zvláštní kategorii tvoří nařízení zavádějící fakultativní nástroje regulace. Tato nařízení nabízí adresátům norem alternativní právní režim, jež si mohou vybrat namísto jině,

zpravidla vnitrostátní právní úpravy. Příkladem mohou být nařízení vytvářející právní úpravu evropských nadnárodních forem pro podnikání, unijních institutů ochrany průmyslového vlastnictví (Ochranná známka Společenství a průmyslový vzor Společenství) a některých řízení v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech (Evropský exekuční titul pro nesporné nároky, evropské řízení o drobných nárocích a řízení o evropském platebním rozkazu).

K europeizaci práva mohou ale sloužit i jiné, právně nezávazné, instrumenty. Ty sice nemohou vnitrostátní právo ovlivnit přímo, mohou se ale stát vhodnou inspirací pro národní zákonodárce a vést tak ke koordinovanému sblížení předpisů. Praktickou výhodou je lepší politická průchodnost takovýchto řešení. Konkrétně se může jednat o doporučení, které, ač je právně nezávazné, může působit silou své přesvědčivosti. V případě, že národní zákonodárce obsah doporučení zohlední ve svém právním řádu, je pak soud daného státu povinen při výkladu těchto právních norem brát doporučení v úvahu, což vychází z rozsudku Soudního dvora Salvatore Grimaldi, věc C-322/88. Další *soft law* instrumenty mohou nabývat rozličných forem, například *toolbox* (sada nástrojů pro unijního normotvůrce), zveřejnění výzkumných výsledků různých expertních skupin, a podobně.

VII. PRÁVNÍ ÚPRAVA NEKALÉ SOUTĚŽE A NEKALÝCH OBCHODNÍCH PRAKTIK V UNIJNÍM PRÁVU

Výše již bylo popsáno, že pravomoc EU k regulaci práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik²¹ je pravomocí, kterou Unie sdílí s členskými státy. Tento oddíl má proto za cíl představit, v jakých oblastech tohoto odvětví práva Unie svou pravomoc vykonala.

Regulace nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik obecně sleduje tři cíle – ochranu hospodářské soutěže, ochranu soutěžitelů a ochranu spotřebitelů.²² Nejinak tomu je i v případě regulace nekalé soutěže na unijní úrovni. Všechny tyto tři dílčí cíle se do unijního práva promítají.

Unijní regulace v oblasti nekalé soutěže se od počátku soustředila zejména na regulaci reklamy, jelikož ta má z hlediska vstupu na trh (a zejména pak na trh cizí, zahraniční) naprosto zásadní vliv, protože informuje potenciální spotřebitele o zboží či službách, jež obchodník nabízí. Zároveň se reklamou může výrazně dotýkat jiných obchodníků – soutěžitelů. Velmi významná je také regulace nekalých obchodních praktik vůči spotřebitelům.

Prvním přijatým předpisem v oblasti nekalé soutěže byla směrnice 84/450/EHS o klamavé reklamě. Tato směrnice byla dále novelizována směrnicí 97/55/ES o srovnávací reklamě, která rozšířila její věcnou působnost i na reklamu srovnávací. Tyto směrnice byly v roce 2007 nahrazeny směrnicí 2006/114/ES²³ o klamavé a srovnávací reklamě. Směrnice 2006/114/ES na základě řady kritérií vymezuje obsah pojmu klamavá reklama a zakazuje ji, dále vymezuje srovnávací reklamu a podmínky, za nichž je srovnávací reklama povolena (tj. nezakazuje ji zcela).²⁴

Unijním předpisem zakazujícím nekalé obchodní praktiky je směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách. Tato směrnice je zaměřena především na ochranu spotřebitele před ekonomickou újmou způsobenou právě nekalými obchodními praktikami podnikatelů. Nekalé obchodní praktiky, které směrnice vymezuje a zároveň zakazuje, směrnice rozděluje na klamavé obchodní praktiky, jimiž mohou být klamavá jednání a klamavá opomenutí, a na agresivní obchodní praktiky, za něž považuje užití obtěžování, donucování a nepatřičného ovlivňování. Směrnice obsahuje také seznam (tzv. černou listinu) obchod-

ních praktik, které jsou za všech okolností považovány za nekalé.²⁵

Za zajímavou můžeme označit skutečnost, že směrnice 84/450/EHS a 97/55/ES cílily jak na ochranu soutěžitelů, tak na ochranu spotřebitelů. Po přijetí směrnice 2005/29/ES, která novelizovala směrnici 84/450/EHS, došlo k rozdělení právní úpravy podle toho, zda chrání především spotřebitele nebo především soutěžitele. Směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu tak, jak je ostatně z názvu patrné, směřuje k ochraně spotřebitelů, zatímco směrnice 84/450/EHS stejně jako směrnice 2006/114/ES, která ji nahradila, už uvádí jako svůj účel poskytnout ochranu soutěžitelům před nekalými účinky klamavé reklamy a nepovolenou srovnávací reklamou. Je však zřejmé a směrnice samotné to nijak nezatajují, že minimálně nepřímo přispívají k ochraně obou skupin – soutěžitelů a spotřebitelů.

Na ochranu soutěžitelů míří také směrnice 2016/943 o ochraně obchodního tajemství. Tato směrnice představuje nový směr v oblasti unijní nekalé soutěže, protože zahrnuje Unii dosud neregulovanou oblast. V současné době prochází legislativním procesem také návrh směrnice o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v potravinovém řetězci (návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v potravinovém řetězci, COM/2018/173 final). Obě směrnice cílí na ochranu soutěžitelů – směrnice o nekalých obchodních praktikách v potravinovém řetězci míří na ochranu malých a středních podniků, kteří jsou v postavení prodávajícího a jsou slabší stranou vůči kupujícímu, který není malým ani středním podnikem. Směrnice o ochraně obchodního tajemství je zaměřena obecně na všechny soutěžitele, v preambuli ale akcentuje větší význam této právní úpravy právě pro malé a střední podniky.

Kromě klasické hmotněprávní úpravy upravuje unijní právo nekalé soutěže a neka-

lých obchodních praktik aspekty související s vynucováním těchto pravidel, ať už se jedná o možnosti obrany proti nekalé soutěži a nekalým obchodním praktikám, včetně úpravy sdílení důkazního břemene ve sporech spadajících do působnosti směrnic 2006/114/ES a 2005/29/ES, zdržovací žaloby ve prospěch spotřebitelů (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009, o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů), nebo spolupráci vnitrostátních správních orgánů v oblasti ochrany spotřebitele (nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 2006/2004 ze dne 27. října 2004, o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele). S ochranou spotřebitele před nekalými obchodními praktikami souvisí i zavedení mimosoudních alternativních způsobů řešení spotřebitelských sporů (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU ze dne 21. května 2013, o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení ES č. 2006/2004, a směrnice 2009/22/ES – směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů).

Na výše uvedeném můžeme názorně vidět, že Unie nereguluje nekalou soutěž komplexně, zaměřuje se pouze na některé aspekty této oblasti práva – na ty, které mají z pohledu vnitřního trhu největší relevanci. To je příznačné pro unijní regulaci soukromého práva obecně. Pro komplexní regulaci práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik, jak ji známe z vnitrostátních předpisů, ostatně Unie nemá v současné době dostatečnou pravomoc.

VIII. REGULACE NEKALÉ SOUTĚŽE V UNIJNÍM MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM

Unijní právo přirozeně reaguje na skutečnost, že obchod, včetně nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik, probíhá na celém

unijním vnitřním trhu, také stanovením norm kolizních a mezinárodně procesních.

Na určení místa soudiště ve věcech nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik se použije nařízení Brusel I bis. Ve věcech nekalé soutěže se uplatní určení mezinárodní příslušnosti buď podle obecného pravidla, kterým je příslušnost soudů ve státě žalovaného (čl. 4 odst. 1 nařízení), nebo podle pravidla zvláštního, podle něhož může být žalováno u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události (čl. 7 odst. 2). V případech, kdy má škodná událost vztah k více státům, je soudištěm stát, kde je škůdce usazen, protože to je stát, v němž došlo k protiprávnímu jednání, které způsobilo škodu. Kromě toho je možným soudištěm také stát, kde se škoda projevila, tedy v místě dopadů nekalosoutěžního jednání. Tento závěr plyne z rozhodnutí ve věci Shevill. Ten se sice netýkal přímo nekalé soutěže, ale deliktů obecně, závěry z něj plynoucí jsou ale platné i pro oblast nekalé soutěže (rozsudek Soudního dvora Fiona Shevill, věc C-68/93).²⁶ Ve státě soudiště určeného podle prvního zde uvedeného kritéria je možné se domáhat odškodnění celkové újmy, ve státě určeném podle kritéria zde uvedeného jako druhého je možné domáhat se pouze odčinění újmy vzniklé právě v daném jednom státě.

Děje-li se nekalosoutěžní jednání v prostředí internetu, kde je často obtížné nebo dokonce nemožné určit stát, v němž došlo k protiprávnímu jednání, a zároveň se škoda mohla projevit ve velkém množství států, je pravidlem pro určení soudiště centrum zájmů dotčené osoby, což je místo, kde je poškozený soutěžitel usazen – ve státě takto určeném je možné žalovat na náhradu celé vzniklé újmy. Alternativně je možné žalovat v jiných státech, kde se škoda projevila, opět pouze v rozsahu tam způsobené újmy. Toto pravidlo plyne z rozsudku eDate (rozsudek Soudního dvora eDate Advertising GmbH, spojené věci C-509/09 a C-161/10).²⁷

Pokud se jedná o určení sudiště v případě nekalých obchodních praktik, jedná-li se zároveň o smluvní vztah se spotřebitelem, určí se sudiště podle speciálního ustanovení nařízení Brusel I bis ke spotřebitelským smlouvám podle místa bydliště spotřebitele, nebo v případech, kdy je spotřebitel žalobcem, také v místě bydliště žalovaného (čl. 17–19). Pokud by se o smluvní vztah nejednalo (nedošlo by k uzavření smlouvy²⁸), použilo by se obecné pravidlo pro určení sudiště dle čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

Právní úprava určení rozhodného práva pro vztahy vzniklé v souvislosti s nekalosoutěžním jednáním je obsažena v nařízení Řím II, které pro nekalou soutěž a jednání omezující volnou hospodářskou soutěž obsahuje speciální ustanovení. To určuje jako právo rozhodné právo země, kde dochází nebo pravděpodobně dojde k narušení soutěžních vztahů nebo společných zájmů spotřebitelů (čl. 6 odst. 1).²⁹ Tato právní úprava zahrnuje jak přímo nekalou soutěž, tak i nekalé obchodní praktiky, jedná-li se o zneužívající klauzule, které jsou součástí všeobecných smluvních podmínek, pokud jsou způsobilé zasáhnout kolektivní zájmy spotřebitelů jako skupiny (jak bylo Soudním dvorem EU dovozeno v případě Verein für Konsumenteninformation, viz rozsudek Soudního dvora Verein für Konsumenteninformation, věc C-191/15). Pokud jsou nekalými obchodními praktikami dotčeni soutěžitelé či spotřebitelé ve vícero státech najednou, bude se v souladu s těmito pravidly dané jednání posuzovat v každém státě zvlášť podle předpisů toho kterého státu (čl. 6 odst. 1).³⁰

Právo rozhodné pro posouzení smluvního ujednání mezi konkrétním spotřebitelem a soutěžitelem se určí podle nařízení Řím I, zpravidla pak bude rozhodným právem právo země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště (čl. 6 odst. 1). Jsou-li nekalou soutěží zasaženy zájmy konkrétního soutěžitele, určí se rozhodné právo podle obecného pravidla

nařízení Řím II (čl. 6 odst. 2 ve spojení s čl. 4), podle něhož je zpravidla rozhodným právem právo země, kde škoda vznikla.

IX. ZÁVĚR

Smyslem tohoto článku bylo analyzovat pravidla, která určují, jaký je rozsah pravomoci Evropské unie regulovat soukromé právo, europeizovat ho, a to jak v obecné rovině, tak ve vztahu k právu nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. Článek také vymezuje konkrétní oblasti práva nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik, které Unie svými předpisy reguluje.

Byť zřizovací Smlouvy nedávají Unii obecnou pravomoc k regulaci soukromého práva, má k tomu Unie pravomoc na základě různých ustanovení Smluv a využívá ji v míře poměrně hojně. K realizaci této pravomoci se jeví jako nejvhodnější nástroj směrnice. Zásadou svěřených pravomocí jsou činnosti Unie v rámci soukromého práva omezena na ty oblasti, které mají z hlediska fungování vnitřního trhu největší význam a které mají za cíl odstranit překážky volného pohybu zboží, služeb, osob nebo kapitálu. Z tohoto důvodu jsou různá odvětví soukromého práva europeizovaná do různé míry. Nic nenasvědčuje tomu, že by tento výběrový přístup k europeizaci soukromého práva měl být opuštěn.

Stejně tak pro regulaci nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik nemá Unie ve Smlouvách výslovné zakotvení, využívá proto obecných pravidel platných pro regulaci soukromého práva. I zde platí, že nástrojem harmonizace jsou směrnice. Mezi oblastmi, které unijní právo nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik zahrnuje, patří především klamavá a srovnávací reklama, nekalé obchodní praktiky vůči spotřebitelům a ochrana obchodního tajemství mezi podnikateli. Speciální úprava pro nekalou soutěž se projevuje také v určení rozhodného práva pro vztahy s mezinárodním prvkem.

Poznámky:

- ¹ Článek byl vytvořen v rámci projektu Teoretické a praktické problémy přeshraničního vymáhání soukromoprávních nároků z nekalosoutěžního jednání a neoprávněných zásahů do práv k duševnímu vlastnictví (MUNI/A/1141/2017).
- ² ZIMMERMANN, R. Civil Code and Civil Law: The „Europeanization“ of Private Law Within the European Community and the Re-emergence of a European Legal Science. *Columbia Journal of European Law*. 1994/1995, roč. 1, s. 68.
- ³ SCHULZE, R. Contours of European Private Law. In: SCHULZE, R., SCHULTE-NÖLKE, H. *European Private Law – Current Status and Perspectives*. Mnichov: De Gruyter Sellier, 2011, s. 4.
- ⁴ SCHWARZE, J., a kol. *EU-Kommentar*. 3. vyd. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2012, s. 126.
- ⁵ BARTL, M. The Way We Do Europe: Subsidiarity and the Substantive Democratic Deficit. *European Law Journal*. [online]. 2015, č. 1. [cit. 11. 10. 2018] s. 23-43.
- ⁶ ONDREJOVÁ, D., SEHNÁLEK, D. Nekalosoutěžní reklama a nekalé obchodní praktiky v české i evropské právní úpravě a judikatuře. Praha: Leges, 2018, s. 28-30.
- ⁷ ZIMMERMANN, 1994/1995, op. cit., s. 78.
- ⁸ TOMÁŠEK, M. Lesk a bída europeizace občanského práva. *Právník*. 2004, č. 1, s. 2.
- ⁹ Viz také HURDÍK, J., FIALA, J., LAVICKÝ, P., RONOVSÁ, K. Východiska a tendence vývoje českého občanského práva po vstupu České republiky do Evropské unie. In: HURDÍK, J., FIALA, J., SELUCKÁ, M. *Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 158.
- ¹⁰ „Bulkly and rather incoherent patchwork“, RABAN, P. Kodifikace smluvního práva na evropské úrovni završena. *Bulletin Advokacie*. [online]. 2008, č. 5. [cit. 16. 3. 2015] s. 59.
- ¹¹ DOBROVOLNÁ, E., HURDÍK, J., SELUCKÁ, M. a kol. *Evropské soukromé právo v čase a prostoru*. II. díl. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2018, s. 12.
- ¹² SEHNÁLEK, D. Evoluční teorie a právo (státní a unijní). *Sociální studia*, Masarykova univerzita, 2015, roč. 12, č. 2, s. 107-118.
- ¹³ PALKOVSKÁ, I. Ochrana slabší strany v judikatuře Soudního dvora EU. In KYSELOVSKÁ, T., DRLÍČKOVÁ, K., CHORVÁT, M., KADLUBIEC, V., SPRINGINSFELDOVÁ, N. a KRÁPKOVÁ, A. *COFOLA 2017: sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 1686–1698.
- ¹⁴ Podrobný rozbor rozhodnutí SDEU, v nichž SDEU přezkoumával slučitelnost vnitrostátních předpisů

- nekalé soutěže je provedený v publikaci ONDREJOVÁ, SEHNÁLEK, 2018, op. cit., s. 21–26.
- ¹⁵ WEATHERILL, S. Why Object to the Harmonization of Private Law by the EC? *European Review of Private Law*. [online]. 2004, roč. 12, č. 5, s. 644.
- ¹⁶ Cit. podle SCHWARZE, 2012, op. cit., s. 2586.
- ¹⁷ Blíže viz KŘEPELKA, F. Nahrazování směrnice nařízeními (důvody, skutečnost, možnosti). *Právník*, AV ČR, Ústav státu a práva, 2017, č. 3, s. 216–217.
- ¹⁸ Viz blíže KRÁL, R. Nařízení ES z pohledu jejich vnitrostátní aplikace a implementace. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 51-62.
- ¹⁹ KŘEPELKA, 2017, op. cit., s. 222-223.
- ²⁰ ONDREJOVÁ, D., SEHNÁLEK, D., 2018, op. cit., s. 29–33.
- ²¹ K rozlišení pojmů nekalá soutěž a nekalé obchodní praktiky viz ONDREJOVÁ, D. Vztah právní úpravy nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. *Obchodněprávní revue*, Nakladatelství C.H. Beck, 2017, č. 6, s. 176-179.
- ²² Srov. HAJN, P. *Komunitární a české právo proti nekalé soutěži*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 29.
- ²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě.
- ²⁴ Podrobněji ONDREJOVÁ, D., SEHNÁLEK, D., 2018, op. cit., s. 52–101.
- ²⁵ Podrobněji např. SCHUMACHER, W. The Unfair Commercial Practices Directive. In HILTY, R. M., HENNING-BODEWIG, F. (eds.) *Law Against Unfair Competition*. Berlin: Springer, 2007, s. 127-137; nebo v českém prostředí ONDREJOVÁ, D. Nekalé obchodní praktiky uplatňované vůči spotřebitelům pohledem aktuální rozhodovací praxe (zejména) Soudního dvora EU. *Obchodněprávní revue*, Nakladatelství C. H. Beck, 2014, č. 7–8, s. 193–199.
- ²⁶ Viz také ROHOVÁ, I., SEHNÁLEK, D. Determining Jurisdiction (and the Applicable Law) in Cross-Border Unfair Competition and Unfair Commercial Practices Cases. *LeXonomica*, Maribor: University of Maribor, 2017, roč. 9, č. 1, s. 34-35.
- ²⁷ ROHOVÁ, I., SEHNÁLEK, D., 2017, op. cit., s. 40–41.
- ²⁸ Viz např. rozsudky Soudního dvora Petra Engler, věc C-27/02 a Rudolf Gabriel, věc C-96/00.
- ²⁹ Blíže k vymezení obsahu ustanovení čl. 6 odst. 1 také VALDHANS, J. *Právní úprava mimosmluvních závazků s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 186.
- ³⁰ ROHOVÁ, SEHNÁLEK, 2017, op. cit., s. 27.

SUMMARY

FELLEROVÁ PALKOVSKÁ, I.: THE COMPETENCE OF EUROPEAN UNION TO EUROPEANIZE PRIVATE LAW WITH SPECIAL FOCUS ON UNFAIR COMPETITION LAW

The article examines the competence of European Union to regulate private law of member states. Its objective is to clarify its extent with regard to specific authorization in founding treaties and the rationale that lead to conferral of member states'

competences to Union. It also deals with instruments which may be used for the Europeanization of private law. Specifically it is shown on the example of EU law on unfair competition and unfair commercial practices. Furthermore, it will be described what aspects of law on unfair competition and unfair commercial practices are regulated by the Union both in substantive law and in private international law.

Jaromír Kožíak MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ PRÁVO A PODÍL V OBCHODNÍ KORPORACI

I. ÚVOD

Cílem tohoto článku je identifikovat, zda v manželském majetkovém právu stále zůstávají ve vztahu k nabývání a vlastnictví podílu nevyřešené otázky nebo obtížně interpretovatelné problémy (i po novelizaci občanského zákoníku zákonem č. 460/2016 Sb.) a pokusit se navrhnout jejich řešení. Zabývat se budu především tématy, jako je možnost vzniku společné účasti manželů na obchodní korporaci, změna osoby společníka dohodou mezi manželi, darování podílů vůči manželům a mezi manželi navzájem, nebo účinky omezení převoditelnosti podílu na uzavírání manželských majetkových smluv.

II. VZNIK SPOLEČNÉ ÚČASTI MANŽELŮ NA PRÁVNICKÉ OSOBE

2.1. Vlastnictví podílu a účast na korporaci po novelizaci občanského zákoníku

Po novelizaci občanského zákoníku zákonem č. 460/2016 Sb. už by se mohlo zdát, že výkladové problémy vznikající při aplikaci institutu společného jmění manželů na podíl v obchodní korporaci byly odstraněny. Novelizace totiž vedla ke změně obtížně interpretovatelného § 709 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“). Od 28. 2. 2017 je tak již zcela jasné, že pokud podíl nabude za trvání manželství jeden z manželů, nevzniká manželům společná účast na obchodní korporaci (s výjimkou bytových družstev). Nabytí podílu tak může vést pouze k tomu, že do společného jmění manželů spadá majetková stránka podílu,¹ manželé se však nestanou společným společníkem a výkon práv a povinností společníka, popř. člena korporace, tak i nadále náleží jen jednomu z nich.

Režim podílu v obchodní korporaci se tak dnes velmi podobá úpravě účinné do 31. 12. 2013, pouze s tím rozdílem, že před účinností nového občanského zákoníku nebyl podíl věcí v právním smyslu, ale jinou majetkovou

hodnotou, a k podílu tak nevznikalo vlastnické právo, ale jemu příbuzná kategorie „majitelství“. Podle aktuální regulace je podíl v obchodní korporaci nehmotnou movitou věcí, a jako takový je bez dalšího předmětem vlastnického práva (byť se zohledněním zvláštní povahy nehmotné věci). Domnívám se proto, že podle současné úpravy již není třeba zvláštní konstrukce majetkové podstaty podílu, ale je možné říci, že podíl se stává součástí společného jmění manželů (vlastníkem podílu jsou manželé), nicméně společníkem se stane jen jeden z manželů.

Tomu napovídá i současné znění § 709 odst. 3 obč. zák., který jednoduše říká, že „součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu“, aniž by se přitom obtěžoval vytvářením zvláštní kategorie majetkové podstaty podílu. Termín majetková hodnota byl ze znění občanského zákoníku podle důvodové zprávy vypuštěn úmyslně pro nadbytečnost,² nelze tedy hovořit o pouhém opomenutí (důvodová zpráva ale také nemluví výslovně o vlastnictví, jen o tom, že z ustanovení vyplývá, že součástí společného jmění může být pouze majetková stránka podílu i bez výslovného vyjádření).

Hovořit o majetkové podstatě podílu tak považuji spíše za relikv předchozí právní úpravy a správné je podle mě (v zájmu přesnosti i jednoduchosti terminologie) rozlišovat vlastnictví podílu od účasti (resp. členství) na právnické osobě, zakládajícího oprávnění vykonávat práva společníka. Tomu odpovídá i terminologie ustanovení § 709 odst. 3 obč. zák., který bez dalšího hovoří o tom, že podíl je součástí společného jmění.

2.2. Podíl nabytý podle nového občanského zákoníku před novelizací jeho § 709 odst. 3

Novelizace občanského zákoníku otázkou, zda se manželé stávají společným společníkem obchodní korporace, ovšem vyřešila pouze do budoucna, nedotýká se vztahů

vzniklých před její účinností. Sporný je tak i nadále režim podílu nabytého jedním z manželů způsobem zakládajícím vznik SJM mezi 1. 1. 2014 (nabytí účinnosti nového občanského zákoníku) a 27. 2. 2017 (den před účinností novelizace). Zákon č. 460/2016 Sb., kterým došlo k novelizaci občanského zákoníku, přitom neobsahuje žádná přechodná ustanovení, která by se zabývala stavem před nabytí účinnosti změn. Nezbyvá tedy než dovodit, že pro právní režim podílu nabytého dříve bude rozhodná právní úprava účinná v době nabytí podílu, a podíl si tento režim ponese i nadále po účinnosti novelizace (princip ochrany nabytých práv). Pokud by tomu mělo být jinak, a na dříve nabyté podíly by se měla vztahovat nová úprava od okamžiku její účinnosti, bylo by třeba to v novelizačním předpisu výslovně uvést (princip nepravé retroaktivity).

Někteří autoři (zejména P. Bezouška a B. Havel) z úpravy účinné od 1. 1. 2014 do 27. 2. 2017 dovodili, že tehdy nabytím podílu jedním z manželů vzniklo oběma manželům nejen vlastnické právo k podílu, ale i společná účast na právnické osobě. Manželé by se tak stali společným společníkem, a práva vůči korporaci by náležela oběma manželům společně a nerozdilně, a ti by je realizovali správcem určeným podle § 32 odst. 4 nebo 5 zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích a družstvech (dále jen „ZOK“).³ Pokud bych tomuto názoru přisvědčil, znamenalo by to, že podíly nabyté v tomto mezidobí by stále mohly být v režimu společné účasti na právnické osobě i po novelizaci občanského zákoníku.

Je nutno uvést, že tento závěr není všeobecně přijímán jako správný, především P. Čech,⁴ J. Dědič a P. Šuk⁵ jsou názoru, že ani v mezidobí od 1. 1. 2014 do 27. 2. 2017 manželům nevznikala společná účast na obchodní korporaci. Argumentace se přitom opírá především o to, že: 1) text § 709 odst. 3 obč. zák. hovoří o nabytí podílu jedním

z manželů, společníkem by se tedy měl stát pouze on; 2) nikdo se nemůže stát členem obchodní korporace proti své vůli (druhý z manželů neprojevil souhlas se vstupem do korporace, společné členství by vznikalo na základě projevu vůle jen jednoho z manželů); 3) výkladem připouštějícím vznik společného členství by byla narušena právní jistota.

Pokud bychom jim dali za pravdu, znamenalo by to, že společná účast nabytím podílu jedním z manželů nevznikala ani v tomto mezidobí a právní režim nabývání podílu by tedy zůstal v podstatě stejný od regulace v obchodním zákoníku až dosud (stabilita právní úpravy je přitom sama o sobě jistým pozitivem). Pro názor vyjádřený J. Dědičem a P. Šukem, tedy že společná účast na korporaci manželům nevznikala, svědčí také později vydaná důvodová zpráva k novele občanského zákoníku,⁶ která přejímá část jejích argumentace. V současnosti lze tedy tvrdit, že úmyslem zákonodárce pravděpodobně nebylo zakotvit pro případ nabytí podílu jedním z manželů vznik společného členství v korporaci, a je tedy na místě se přiklonit k výkladu, který tomuto úmyslu lépe odpovídá.

Považuji za vhodné také zvážit zájem na zachování kontinuity právní regulace, kdy výklad potvrzující vznik společné účasti by vytvořil výjimku v jinak ustáleném pravidle. Nelze přitom zavírat oči před faktem, že praxe se až na dílčí výjimky i po 1. 1. 2014 k otázce nabývání podílu manželé stavěla stále stejně jako dříve, a případů zápisů společného členství manželů do seznamu členů korporace nebo do obchodního rejstříku bylo naprosté minimum (názor, že vzniklo společné členství, se zpravidla objevil až v době blížícího se rozvodu nebo vypořádání mezi manželé, často v důsledku konzultace s právníkem). Výklad stranící tomu, že společné členství v těchto případech nevznikalo, by tedy znamenal mnohem menší zásah do

vnitřní sféry obchodních korporací a do stávajícího stavu zápisu v obchodním rejstříku.

S ohledem na výše uvedené navrhuji, abychom se i přes přesvědčivost některých argumentů B. Havla a P. Bezoušky přiklonili k výkladu P. Čecha, J. Dědiče a P. Šuka a zachovali tím stabilitu právního režimu nabývání podílu od stavu před 1. 1. 2014 (za účinnosti obchodního zákoníku) do současnosti.

2.3. Vznik společné účasti manželů společným projevem vůle

Právní úprava pochopitelně nezakazuje vznik společné účasti manželů na obchodní korporaci úplně, ustanovení § 709 odst. 3 obč. zák. dopadá jen na případy, kdy podíl za trvání manželství nabyt jeden z manželů. Případy nabytí podílu oběma manželé zákon výslovně nezmiňuje a uplatní se tedy obecný režim nabývání majetku do společného jmění. Z něj je nutno dovodit, že manželé by měli mít k takto nabytému majetku stejná práva, a pokud to smlouva výslovně neurčuje, nelze zjistit, který z manželů by se měl společníkem stát na úkor druhého.

Ze strany obou manželů je v tomto případě nabytí podílu dobrovolné, odpadá tedy výše uvedený argument proti vzniku společné účasti v podobě nedobrovolného nabytí účasti v korporaci jedním z manželů. Z toho dovozují, že kupní nebo darovací smlouvou, kterou manželé uzavřeli společně, vzniká jejich společná účast na obchodní korporaci. K obdobnému závěru už dospěli také J. Dědič a P. Šuk, kteří uvádějí, že manželé se stanou společným společníkem pouze tehdy, projeví-li i druhý z nich vůli stát se členem korporace.⁷

Tuto skutečnost potvrzuje i důvodová zpráva: „Chtějí-li manželé, aby nabytí podílu založilo účast v obchodní společnosti nebo členství v družstvu oběma, mohou být stranou nabývací či zakladatelské smlouvy (listiny) oba. Pak případně majetková rovina podílu do společného jmění a manželé se, na

základě titulu z takové smlouvy (listiny), stanou též společnými společníky.“⁸

III. SMLOUVY O MANŽELSKÉM MAJETKOVÉM REŽIMU

3.1. Rozšíření společného jmění a účast manželů na obchodní korporaci

Je nepochybné, že podíl v obchodní korporaci může být předmětem smlouvy o manželském majetkovém režimu, kterou se rozšiřuje nebo zužuje rozsah společného jmění manželů o tento podíl – smlouvou tedy dochází ke vnesení vlastnického práva k podílu do společného jmění nebo naopak k vypořádání práv k podílu mezi manželi a jeho převodu do výlučného jmění jednoho z manželů. Co se týče dopadů smlouvy na vlastnictví podílu, platí obecně použitelná pravidla pro změny rozsahu společného jmění. Věc však komplikuje dualita mezi vlastnictvím podílu a účastí na korporaci, a proto odpověď na otázku, jaké důsledky bude mít zúžení nebo rozšíření společného jmění dohodou pro účast na obchodní korporaci, již tak zřejmá není.

První dílčí výkladový problém, který bychom měli vyřešit je, zda rozšířením SJM o podíl vznikne společná účast manželů nebo nikoliv, a pokud ne, zda manželé mohou uzavřít smlouvu o manželském majetkovém režimu, kterou by výslovně založili společné členství manželů v obchodní korporaci za situace, kdy dosud byl členem pouze jeden z nich.

Důsledkem rozšíření společného jmění manželů o podíl je to, že podíl, který byl předmětem výlučného vlastnického práva jednoho z manželů, se okamžikem vnesení do společného jmění stává předmětem vlastnického práva obou manželů. Nejde tedy o případ předvídaný v § 709 odst. 3 obč. zák. (nabytí podílu jedním z manželů za trvání manželství) a tam uvedené pravidlo

o duální povaze vlastnictví podílu a členství v obchodní korporaci se na tento případ nepoužije. Z ustanovení § 709 odst. 3 obč. zák. tedy nelze usuzovat na to, že by důsledkem rozšíření společného jmění k podílu mělo být automaticky to, že součástí společného jmění se stane podíl, ale nevznikne společné členství manželů, neboť toto ustanovení na případy rozšíření společného jmění manželů vůbec nedopadá.

Naopak, případy, kdy podíl nabývají za trvání manželství oba manželé společně (např. společně uzavřou kupní smlouvu) vedou zpravidla nejen k nabytí podílu do společného jmění manželů, ale též ke vzniku společného členství na obchodní korporaci. Domnívám se proto, že pokud by nemělo ohledně podílu vznikat společné členství, ale do společného jmění by měla připadat čistě jen majetková stránka podílu, bylo by to nutné v dohodě o rozšíření společného jmění výslovně sjednat.

Uvedené závěry je možné podpořit argumentem, že pokud je možné podíl v korporaci převést a tím změnit osobu společníka, není rozumného důvodu bránit manželům k modifikaci účasti na korporaci dohodou. Stejněho účinku by totiž mohli dosáhnout převodem podílu na třetí osobu, která by posléze podíl darovala manželům zpět. Například, pokud jeden z manželů daruje svůj podíl třetí osobě a ta jej daruje zpět oběma manželům do společného jmění, nastanou tím obdobné účinky, jako při rozšíření společného jmění.

3.2. Zúžení společného jmění o podíl

V případě, že smlouvou o manželském majetkovém režimu dochází k zúžení SJM o podíl na obchodní korporaci a k jeho vypořádání, je situace jasnější. Provedením vypořádání podíl přestává být součástí společného jmění a nemůže tedy nadále existovat ani společná účast manželů v korporaci. Současně předmětem vypořádání mezi

manželi musí být určení, komu bude nadále podíl v korporaci náležet – v zásadě přichází v úvahu buď to, že případně jednomu z manželů, případně oběma do podílového spoluvlastnictví, nebo (pokud to zákon o korporacích připouští) dojde k rozdělení podílu a nabytí vlastnického práva k nim jednotlivými manželi.

Pro podíly, které připadly do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, platí, že tento manžel se stane nabytím podílu i členem dané obchodní korporace (pokud jím nebyl už předtím). Tento závěr se uplatní bez ohledu na to, zda za trvání manželství existovalo společné členství nebo zda byl členem jen jeden z manželů. Zúžením společného jmění k podílu tedy může *de facto* dojít ke změně osoby společníka, pokud byl podíl sice součástí společného jmění, ale společníkem byl jen jeden z manželů a v rámci vypořádání společného jmění podíl připadl druhému z manželů.

3.3. Modifikace společného jmění manželů a omezení převoditelnosti podílu

Výše uvedené však bez dalšího platí pouze v případě, že zakladatelské právní jednání a zákon umožňuje členům dané korporace volně disponovat se svým podílem. V řadě případů (typicky u společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti s akciemi na jméno) ale může být dispozice s podílem zakázána, omezena nebo vázána na udělení souhlasu orgánem korporace nebo splnění jiné podmínky, a to buď přímo ze zákona, nebo v důsledku zakotvení takového omezení v zakladatelském právním jednání. Rozšíření nebo zúžení společného jmění sice není převodem podílu v pravém slova smyslu, ale spíše založením nebo vypořádáním spoluvlastnictví manželů (ze spoluvlastníka podílu ve společném jmění se stává jeho výlučný vlastník), nelze však nevidět, že touto operací dochází ke změně

osoby společníka. Nejlépe je to vidět na případech, kdy: a) došlo rozšířením společného jmění k založení společné účasti manželů, nebo, b) byl před zúžením rozsahu společného jmění společníkem jeden z manželů a po provedení zúžení se jím stane druhý z manželů. V důsledku duality mezi vlastnictvím podílu a účasti na korporaci tak modifikací SJM sice dochází k založení nebo vypořádání spoluvlastnictví, ale současně také ke změně účasti na korporaci.

V důsledku toho vzniká konflikt mezi zájmem manželů moci svobodně modifikovat svá majetková práva dohodou, a zájmem korporace a jejích společníků na kontrole nad změnami vlastnické struktury. Nelze přitom jednoznačně říci, že by měl jeden z těchto zájmů automaticky převážit nad druhým. Na jednu stranu korporátní právo nesmí bránit manželům v tom, aby mezi sebou vypořádali své majetkové vztahy, na druhou stranu korporace nemůže být nucena přijmout nového společníka v rozporu se svým vnitřním řádem.

Pokud manželé budou vnitřní pravidla korporace pro převod podílů respektovat a splní podmínky pro převoditelnost podílů, aplikační problémy pochopitelně nevznikají. Složitější výkladová otázka se ale objevuje v případě, kdy manželé omezení převoditelnosti nerespektují, např. proto, že se domnívali, že se na ně nevztahuje, nebo proto, že se rozhodli omezení ignorovat. Především je třeba se ptát, zda se v tomto případě mají uplatnit následky, které stanoví korporátní právo nebo manželské majetkové právo.

Domnívám, že se na situaci by měla primárně dopadat regulace smluvního režimu manželského majetkového práva jako speciální úprava pro případy modifikací společného jmění manželů. V úvahu přichází především použití § 719 odst. 2 obč. zák., který říká, že smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo

účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky. Sankcí za porušení tohoto pravidla tedy není neplatnost takového právního jednání, ale jen jeho neúčinnost vůči dotčené třetí osobě. Taková smlouva je tedy mezi manželi uzavřena platně, korporace ale může namítat její neúčinnost, pokud nebyla dodržena vnitřní pravidla pro převod účasti. Pokud tak učiní, nemění se z pohledu korporace osoba společníka a veškerá práva a povinnosti vůči korporaci má ten z manželů, který byl společníkem od počátku (případně oba manželé, pokud existovala společná účast manželů).

Výše uvedené závěry přitom nebrání manželům ve vypořádání společného jmění ani v případě, že od korporace neobdrží souhlas nebo nesplní jiné podmínky pro převod. Jelikož je následkem pouhá neúčinnost vůči třetí osobě (korporaci), ve vztahu mezi manželi je smlouva účinná a ten z manželů, který je společníkem je povinen vydat veškerý prospěch, který z účasti na korporaci měl druhému z manželů, pokud měl podle jejich dohody podíl nabýt on. Řešení je tedy obdobné, jako v případě vypořádání pohledávky bez souhlasu věřitele.

Pokud by byla dispozice s podílem omezena nikoli zákonem nebo zakladatelským právním jednáním, ale jen dohodou akcionářů nebo společníků, nevede nedodržení tam uvedených podmínek obecně k neúčinnosti dohody porušujícího právního jednání vůči obchodní korporaci, nýbrž k nástupu odpovědnosti za porušení smlouvy (smluvní pokuta, odpovědnost za škodu). Obchodní korporace koneckonců o existenci takové dohody ani nemusí vědět, a pokud byly splněny všechny podmínky vyplývající ze zákona a zakladatelského právního jednání, provede zápis změny do seznamu členů na základě předložené smlouvy o manželském majetkovém režimu.

Omezení převoditelnosti bývají často nastavena různě pro převod na stávajícího společníka a pro převod na třetí osobu, která dosud společníkem není (zde mnohdy narazíme na přísnější režim). V případě, že má dojít ke změně ze společného členství manželů na výlučné členství jednoho z manželů v korporaci, jeví se situace do jisté míry obdobná převodu podílu na stávajícího společníka a měla by se tedy uplatnit méně přísná pravidla. Například ve společnosti s ručením omezeným je v základním nastavení zákona možné převádět podíl na stávající společníky volně bez potřeby souhlasu valné hromady, není tedy důvod požadovat souhlas orgánu společnosti k zúžení společného jmění, když je možné stejného účinku dosáhnout převodem podílu.

IV. KOUPEĀ A DAROVÁNÍ PODÍLU MEZI MANŽELI

4.1. Převod vlastnictví k podílu mezi manželi navzájem

V praxi nastávají poměrně často situace, kdy mezi sebou manželé uzavírají kupní nebo darovací smlouvy ohledně podílu. V případě, že tím dochází k převodu podílu z výlučného vlastnictví jednoho z manželů do výlučného vlastnictví druhého, je uzavření takové smlouvy nepochybně přípustné. Půjde např. o situaci, kdy manželé mají ujednaný režim oddělených jmění, a proto se podíl nestal předmětem společného jmění, nebo první z manželů podíl nabyt způsobem, který nezakládá vznik společného jmění (nejčastěji dědictvím, darováním nebo nabytím za peníze, které nejsou součástí SJM).

Naopak, pokud má dojít k převodu podílu z výlučného jmění jednoho z manželů do společného jmění nebo naopak, je primárním nástrojem, který pro tento účel nabízí české právo i dosavadní doktrína, smlouva o manželském majetkovém režimu. V tom-

to případě nejde o převod vlastnického práva v pravém slova smyslu, ale o vypořádání nebo naopak založení spoluvlastnictví k podílu. Nevýhodou tohoto řešení jsou především zvýšené kontraktuální náklady spojené s tím, že pro tuto smlouvu je povinně předepsána forma notářského zápisu podle § 716 odst. 2 obč. zák. Proto jsou kupní a darovací smlouvy ohledně podílu v obchodní korporaci mezi manželi v praxi často uzavírány ve snaze ušetřit na nákladech transakce tím, že o kupní nebo darovací smlouvě nemusí být na rozdíl od smlouvy o manželském majetkovém režimu sepsán notářský zápis a postačí prostá písemná forma nebo písemná forma s ověřením podpisů.

Otázka, zda taková kupní nebo darovací smlouva bude uzavřena platně, nebo zda manželé musí zvolit cestu uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu, tak má i nezanedbatelný praktický rozměr. V případě, že bychom takové kupní a darovací smlouvy považovali za zdánlivé nebo neplatné právní jednání, dotkla by se taková sankce řady případů a mohlo by to vést k významnému narušení právní jistoty v majetkových vztazích mezi manželi.

Vztahem mezi smlouvami o manželském majetkovém režimu a jinými obligačními nástroji se již zabývali F. Melzer a P. Tégl.⁹ Ti se v této souvislosti výrazně vymezili proti dosavadní dogmatice vylučující používání obligačních nástrojů mezi manželi a dovodili poměrně přesvědčivě potřebnost a přípustnost uzavírání obligačních vztahů mezi manželi navzájem. Zvláštní ustanovení o smlouvách o manželském majetkovém režimu považují za nezastupitelná v případech, kdy si manželé ujednávají obecná pravidla pro nabývání majetku v budoucnu, v případě dispozic konkrétním majetkem však považují za přípustné smlouvu o manželském majetkovém režimu nahradit i jiným obligačním nástrojem. Na základě toho dovozují přípustnost darování nebo koupě ze společ-

ného jmění manželů do výlučného jmění jednoho z manželů a naopak.

Tento závěr je podle mě aplikovatelný také pro smlouvy uzavřené mezi manželi ohledně podílu v obchodní korporaci, kloním se tedy k zachování platnosti takových kupních nebo darovacích smluv uzavřených mezi manželi. Pro praxi je však třeba doporučit opatrnost a použití smlouvy o manželském majetkovém režimu, o jejíž použitelnosti nelze mít v tomto případě žádné pochybnosti.

Nadále je také potřeba trvat na tom, že nepřipustný je postup, při kterém by mělo dojít k převodu ze společného jmění opět do společného jmění stejných manželů, a to z důvodu, že zde na straně převodce i nabyvatele vystupuje stejný subjekt a tudíž jde o pouze zdánlivé právní jednání. Jakkoliv může uzavření takové smlouvy působit jako absurdní nápad, čas od času se v praxi tyto smlouvy objevují. Typicky jde o situaci, kdy je podíl součástí SJM, a manžel, který je společníkem, uzavře kupní smlouvu s druhým manželem o prodeji tohoto podílu, aniž by tím došlo k převodu do jeho výlučného jmění. To se může stát, pokud ke koupi dojde za prostředky ze společného jmění a nabytí podílu do společného jmění nevylučuje majetková smlouva mezi manželi.

4.2. Darování podílu třetí osobou do společného jmění manželů

Zcela jasná není situace ani v případě, kdy dochází k darování podílu nikoli mezi manželi navzájem, ale ve prospěch manželů od třetí osoby (např. od rodičů jednoho z nich). V úvahu přicházejí tři hlavní alternativy takového darování: a) darování ve prospěch jednoho z manželů, b) darování do společného jmění, nebo c) darování do podílového spoluvlastnictví.

Otázkou, jak se vypořádat s darováním ve prospěch obou manželů se v obecné rovině zabýval J. Psutka,¹⁰ který z textu § 709 odst. 1 písm. b) obč. zák. dovodil, že výjimka

z režimu SJM se dotýká jen toho, co nabyt darem, děděním nebo odkazem jeden z manželů, nikoli oba manželé společně (ustanovení výslovně hovoří jen o tom, co obdržel jeden z manželů, a nezabývá se tím, co obdrží oba). V případě darování ve prospěch obou manželů tedy od účinnosti nového občanského zákoníku vzniká společné jmění manželů a nikoli podílové spoluvlastnictví. Tento závěr je podle mého názoru správný, poskytnutý argument slovním výkladem zde odpovídá i smyslu úpravy – obecným režimem spoluvlastnictví věci manželé by mělo být SJM a nikoli podílové spoluvlastnictví. Výjimky je při tom vhodné vykládat spíše restriktivně.

Závěry uvedené v předcházejícím odstavci lze v zásadě aplikovat též na jiné případy nabytí podílu, neboť ustanovení § 709 odst. 3 obč. zák. výslovně odkazuje na to, že výjimkou z nabývání podílu do SJM jsou případy nabytí vlastnického práva jedním z manželů podle § 709 odst. 1 obč. zák.

Docházím tedy k závěru, že darování ve prospěch obou manželů bez další specifikace povede ke vzniku společného jmění manželů ohledně darovaného podílu. Příkladem této situace může být darovací smlouva, ve které je uvedeno, že dárce daruje podíl manželům Janu a Janě Novákovým.

V důsledku toho ale vzniká otázka, kdo bude v tomto případě vykonávat práva vůči společnosti. Jsem názoru, že pokud dojde k darování podílu oběma manželům, nelze aplikovat ustanovení § 709 odst. 3 obč. zák. (především jeho poslední větu), protože to dopadá pouze na případy nabytí podílu jedním z manželů, a nikoli na případy, kdy podíl nabývají oba manželé společně. Proto se v tomto případě nestane společníkem pouze jeden z manželů, ale naopak oba manželé budou společným společníkem a určí si osobu správce, který bude práva k podílu vykonávat.

4.3. Darování manželům do podílového spoluvlastnictví

Ze skutečnosti, že je darování učiněno ve prospěch manželů, nelze automaticky dovozovat, že by se měl darovaný podíl vždy stát součástí společného jmění. Manželé se totiž za určitých okolností mohou stát také podílovými spoluvlastníky a podílové spoluvlastnictví může existovat i vedle společného jmění – např. pokud manželé dohodou vypořádali společné jmění k určité věci tak, že ji nabyli do podílového spoluvlastnictví.¹¹

V případě darování bude tedy záležet na formulaci darovací smlouvy – pokud z ní bude jednoznačně vyplývat, že dochází k darování do podílového spoluvlastnictví (v případě pochybnosti bychom se přiklonili k spíše k tomu, že dochází k darování do společného jmění), je nutné to respektovat. Může jít např. o situaci, kdy je ve smlouvě uvedeno „daruji manželům Janu a Janě Novákové do podílového spoluvlastnictví“ nebo „daruji Janu Novákovi jednu třetinu a Janě Novákové dvě třetiny ze svého podílu“.

S ohledem na dělitelnost podílu v obchodní korporaci na menší podíly ale může nastat i jiná situace – a totiž že dárce při darování svůj podíl rozdělí na dva menší podíly a ty daruje coby samostatné věci jednotlivým manželům. Příkladem takové situace může být textace „Janu Novákovi daruji podíl na obchodní korporaci ve výši 60 % a Janě Novákové podíl ve výši 40 %.“ V tomto případě nemůže podle mého názoru společné jmění vzniknout, protože by to přímo odporovalo textu smlouvy.

V souvislosti s výše uvedeným je také nutné podotknout, že při interpretaci obsahu právního jednání je gramatický výklad jen jednou z více aplikovatelných výkladových metod – obecně platí, že by se mělo přednostně přihlédnout k úmyslu dárce, pokud byl nebo musel být obdarovanému znám ve smyslu § 556 odst. 1 obč. zák. Smlouva o převodu podílu ale způsobuje také účinky

vůči obchodní korporaci (ta podle smlouvy provádí zápis změn do seznamu společníků, popřípadě obchodního rejstříku) a podléhá při zápisu do obchodního rejstříku obsahové kontrole ze strany notáře nebo rejstříkového soudu. Domnívám se proto, že v části, kde se text smlouvy týká nabývání podílu, nemůže subjektivní výklad pomoci úmyslu dárce převážit nad objektivním výkladem textu.

4.4. Darování ve prospěch jednoho z manželů

Zcela odlišná situace nastává v případě darování ve prospěch jednoho z manželů. Zde totiž dochází k nabytí podílu způsobem, který nevede k nabytí do společného jmění manželů a takto nabytý podíl se tedy stává předmětem výlučného vlastnického práva obdarovaného manžela. Tento manžel má tak právo nejen vykonávat práva společníka, ale i samostatně s podílem nakládat bez souhlasu druhého z manželů, a v případě pozdějšího prodeje takového podílu bude celý výtěžek prodeje náležet manželu, o jehož podíl se jednalo – kupní cena je příjmem ze ztráty výlučného majetku jednoho z manželů ve smyslu § 709 odst. 1, písm. e) obč. zák.

V. ZMĚNA OSOBY SPOLEČNÍKA DOHODOU MANŽELŮ

Situaci, kterou manželé v praxi často řeší, je, jak postupovat v případě, kdy chtějí u podílu ve společném jmění provést změnu v osobě společníka – tedy vlastnictví podílu má zůstat ve společném jmění manželů, ale společníkem korporace má být do budoucna druhý z manželů. Důvodem je často například to, že si jeden z manželů nepřeje nadále být zapsán v obchodním rejstříku nebo se změnila situace a chod společnosti začal řídit druhý z manželů.

Kupní nebo darovací smlouvou lze, jak bylo výše uvedeno, za určitých okolností

docílit převodu podílu ze SJM do výlučného majetku jednoho z manželů a tím zajistit, že společníkem se stane ten z manželů, který bude nově vlastníkem podílu. Tím ale také dochází ke změně vlastnického práva k podílu, což v tomto případě neodpovídá přáním manželů. Převod podílu ze společného jmění do společného jmění rovněž není možný, protože by šlo o pouze zdánlivé právní jednání – je tedy třeba hledat řešení v podobě nástroje, který umožní změnu osoby, která se účastní na obchodní korporaci, aniž by se tím zasahovalo do stávajícího vlastnického práva manželů.

Bez převodu vlastnického práva lze osobu společníka podle mého názoru změnit uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu, jejímž obsahem bude, že podíl sice zůstává ve společném jmění manželů (tato skutečnost nemusí být výslovně vyjádřena, vyplýne i z mlčení smlouvy), ale práva a povinnosti společníka se převádějí na druhého z manželů.

Protiargumentem by mohlo být, že tím nedochází k úpravě právního režimu společného jmění manželů (na vlastnictví podílu se nic nemění). Takový výklad ale považuji za příliš restriktivní, manželé si totiž podle § 716 obč. zák. mohou upravit jakákoli práva a povinnosti týkající se společného jmění, pokud to není výslovně zakázáno. Navíc, i pokud bychom dovodili, že nejde o úpravu práv a povinností ve společném jmění, muselo by se v tomto případě jednat o dohodu o správě společného majetku ve smyslu § 722 obč. zák. (dohoda o změně osoby společníka vede ke změně osoby spravující podíl, který je součástí společného jmění).

I v tomto případě ale můžeme narazit na to, že dohoda manželů o změně společníka vede z pohledu korporace ke stejným účinkům jako převod podílu a mohou se uplatnit omezení převoditelnosti. K tomuto problému jsem se již vyjádřil výše v souvislosti s rozšířením a zúžením společného jmění o podíl.

VI. SAMOSTATNĚ PŘEVODITELNÁ PRÁVA

Zákon o obchodních korporacích za určitých okolností umožňuje převádět některá práva spojená s akcií nezávisle na vlastnictví této akcie (například právo na podíl na zisku lze za určitých okolností převést postoupením pohledávky nebo prostřednictvím kuponu). Vzniká tak otázka, zda prostřednictvím tohoto institutu lze převést některá práva spojená s podílem vtěleným do akcie z manžela, který je společníkem korporace, na druhého manžela.

Prvním limitem, na který při tom narazíme, je skutečnost, že ne všechna práva spojená s akcií jsou samostatně převoditelná. Ustanovení § 281 ZOK určuje, že samostatně převoditelné je právo na vyplacení podílu na zisku, přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, právo na podíl na likvidačním zůstatku a jiná obdobná majetková práva určená stanovami. Samostatně převoditelná tak nejsou nemajetková práva (především právo na informace a hlasovací právo). To také znamená, že výkon práv k akcií jako celek není samostatně převoditelný a tento nástroj nelze použít k tomu, aby byl výkon práv z akcie převeden na toho z manželů, který se nestal společníkem. Pokud by manželé chtěli docílit tohoto účinku, musí dojít ke změně osoby akcionáře.

Druhým omezením je to, že samostatný převod práv spojených s akcií je pochopitelně možný jen v případech, kdy manželé mezi sebou mohou platně uzavřít právní jednání o jejich převodu – především tedy ne v případech, kdy podíl je součástí SJM a je samostatně převoditelné právo by se v důsledku způsobu převodu stalo opět součástí SJM. Mohlo by jít např. o případy úplatného postoupení samostatně převoditelného práva za peníze, které jsou součástí SJM, aniž by si to manželé uvědomovali (to je v praxi poměr-

ně časté u mzdy, která je jednomu z manželů vyplacena za trvání manželství nebo u peněz vedených na účtu na jméno jednoho z manželů, které byly ale nabyty za trvání manželství). V takovém případě by šlo podle mého názoru o zdánlivé právní jednání z důvodu, že převodce i nabyvatel jsou stejnou osobou (na obou stranách závazkového vztahu vystupují manželé při správě společného jmění).

Třetí limit vyplývá z manželského majetkového práva – ustanovení § 709 odst. 2 obč. zák. totiž stanoví, že součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů. To platí též pro zisk z akcie náležejícího jednomu z manželů (pokud by akcie byla součástí SJM, je zisk z ní součástí SJM bez dalšího a není třeba zvláštního ustanovení). To značně limituje počet případů, kdy převod samostatně převoditelného práva bude dávat smysl – v zákonném režimu společného jmění by totiž zisk z akcie byl součástí společného jmění i po převodu práva na druhého z manželů. Z téhož důvodu nemá obecně smysl převádět majetková práva z výlučného majetku jednoho z manželů do společného jmění, protože zisk z výlučného majetku do společného jmění náležel již ze zákona (změnil by se sice nositel práva ve vztahu vůči korporaci, nikoli však konečný příjemce zisku).

A konečně čtvrtým omezením je existence samostatné regulace majetkových mluv mezi manželi, kterými dochází k přesunu majetku z výlučného jmění jednoho z manželů do společného jmění nebo naopak – takové smlouvy musí být uzavírány jako smlouvy o manželském majetkovém režimu ve formě notářského zápisu o právním jednání (jak bylo vysvětleno výše v samostatném oddíle). Výše jsem však dovodil, že manželská majetková smlouva není jediným nástrojem, který lze použít pro majetkový převod mezi manželi, a např. kupní nebo darovací smlouvy uzavřené mezi manželi budou za určitých

okolností platné. Totéž musí platit též pro převod samostatně převoditelných práv na základě kupní, darovací nebo jiné smlouvy.

Samostatný převod práv spojených s akcií mezi manželi tak prakticky připadá v úvahu jen u majetkových práv a pouze v některých případech (např. pokud se neuplatní § 709 odst. 2 obč. zák., protože je vyloučen ve smlouvě o manželském majetkovém režimu). Může jít např. o úplatné postoupení práva na podíl na zisku v případě, že byla mezi manželi uzavřena smlouva o režimu oddělených jmění. Jak vyplývá z výše uvedených skutečností, využití konstrukce samostatného převodu práv spojených s podílem není mezi manželi příliš životaschopné a také s ohledem na poměrně malé povědomí o tomto institutu mezi neodbornou veřejností se příliš nevyužívá.

VII. VÝKON PRÁV K PODÍLU NA ZÁKLADĚ ZMOCNĚNÍ

I v případech, kdy nelze na druhého manžela převést podíl jako celek ani samostatně převoditelné právo, je možné jej zpravidla zmocnit k výkonu určitého práva jako zástupce manžela, který je společníkem. Jistě, výkon práva v případě zmocnění udělením plné moci bude probíhat jménem a na účet manžela, který je společníkem a podle jeho pokynů, tato konstrukce však fakticky umožňuje, aby se druhý z manželů podílel alespoň na výkonu práv. To bude mít smysl například při zmocnění k uplatnění práva na informace nebo k uplatnění hlasovacího práva na valné hromadě (tato práva ostatně ani samostatně převádět nelze s ohledem na jejich nemajetkovou povahu).

Při udělení zmocnění musí být samozřejmě dodrženy všechny podmínky, které právo klade na způsob zmocnění, v této otázce nepřináší manželství další specifika. Tedy např. pro výkon práv na valné hromadě kapitálové

společnosti nebo členské schůzi družstva je udělena písemná plná moc, ze které vyplývá, zda je udělena na jedno nebo více zasedání (§ 168, 339 a 635 odst. 2 ZOK).

V souvislosti se zastoupením na valné hromadě společnosti druhým z manželů vzniká výkladová otázka, zda je možné touto cestou zajistit oběma manželům právo účasti na valné hromadě – tedy tím, že manžel – společník zmocní druhého z manželů, aby jej zastupoval, a přitom se na valnou hromadu dostaví v jeho doprovodu.

Překážkou tohoto postupu je rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 701/2004, které uvádí, že se společník účastní valné hromady buď osobně, nebo v zastoupení (tedy nikoliv obojí zároveň), nepovolí-li stanovy nebo valná hromada něco jiného. Soud k tomu výslovně uvedl, že pokud je člen družstva přítomen na členské schůzi osobně, není zapotřebí, aby byl současně zastoupen a že účelem současné účasti zástupce je nepochybně něco jiného než zastupovat člena družstva. Tento závěr byl pak potvrzen i rozhodnutím Nejvyššího soudu týkajícím se společnosti s ručením omezeným sp. zn. 29 Cdo 1110/2012 ze dne 27. 11. 2013.¹²

Závěr soudu nicméně podle mého názoru v tomto případě není správný a byl také podroben jisté kritice ze strany odborné veřejnosti.¹³ Považuji za legitimní zájem společníka, aby s sebou na jednání valné hromady mohl mít svého zástupce např. za účelem poskytování právních rad. Rovněž se jeví jako žádoucí, aby měl společník možnost svému zástupci na jednání v reálném čase udílet pokyny podle toho, jakým způsobem se situace vyvíjí. Argumentace Nejvyššího soudu, že současnou účastí se sleduje evidentně jiný (nelegitimní) zájem, tak nemůže platit obecně pro všechny případy, ale je nutné zkoumat okolnosti konkrétního případu. Zákaz společné účasti zastoupeného a zástupce by tak měl nastoupit pouze v excesivních pří-

padech, tedy pouze u šikanózního výkonu práva.

Přikláním se proto k názoru, že citovaná judikatura Nejvyššího soudu je příliš restriktivní a obecně by měla být souběžná účast zmocnitele a zmocněnce na valné hromadě možná, pokud tím nedochází ke zneužití práva. Proto se domnívám, že je také možné, aby jeden z manželů zmocnil k výkonu hlasovacího práva druhého a na jednání valné hromady se dostavili oba.

VIII. ZÁVĚR

Jak je vidět, v úpravě nabývání a správy podílu v obchodní korporaci manželé se stále objevují výkladové problémy, novelizace občanského zákoníku zákonem č. 460/2016 Sb. vyřešila jen ten nejzjevnější, tedy otázku, zda manželům vzniká společná účast na obchodní korporaci nabytím podílu jedním z nich. Novelizaci chybí přechodné ustanovení dopadající na režim podílů nabytých před 28. 2. 2017, přesto se však kloním k závěru, že ani v tomto období nemohla nabytím podílu jedním z manželů vzniknout společná účast na obchodní korporaci.

Vznik společné účasti v obchodní korporaci však je (a i podle dřívější úpravy byl) možný na základě smlouvy uzavřené oběma manželi (tedy koupí nebo darováním do společného jmění) nebo na základě smlouvy o manželském majetkovém režimu uzavřené mezi manželi.

Ohledně darování podílu ve prospěch manželů třetí osobou jsem dovodil, že pokud jsou adresáty darování oba manželé, případně podíl do jejich společného jmění (pokud smlouva výslovně nehovoří o darování do podílového spoluvlastnictví) a vznikne jim na obchodní korporaci společná účast. Darování ve prospěch pouze jednoho z manželů ale pochopitelně vůbec nevede k nabytí podílu do společného jmění,

ale pouze do výlučného jmění obdarovaného manžela.

Pokud se manželům jeví jako příliš restriktivní, že se společníkem stal pouze jeden z nich, domnívám se, že je možné tuto situaci změnit smlouvou o manželském majetkovém režimu nebo druhému z manželů alespoň umožnit výkon některých práv jako zástupci manžela, který je společníkem (byť na jeho účet) – např. v případě práva na hlasování na valné hromadě nebo práva na informace to bude mít určitý praktický smysl. Smlouvou o manželském majetkovém režimu je také možné docílit toho, že společné členství manželů na obchodní korporaci zanikne, nebo dojde ke změně v tom, který z manželů je členem korporace.

V otázce možnosti souběžné účasti obou manželů na valné hromadě (jeden z nich bude přítomen jako společník a druhý jako jeho zástupce) se kloním k názoru, že judikatura zakazující souběžnou účast zástupce a zastoupeného je již zastaralá, a pokud nedochází k šikanóznímu výkonu práva, je třeba účast umožnit zmocněnci i zmocniteli.

Převod samostatně převoditelného práva z akcie mezi manželi navzájem je sice teoreticky v některých případech možný, podmínky jsou ale značně restriktivní a u majetkových práv jejich převod bude mít ekonomický smysl pouze v případě vyloučení pravidla § 709 odst. 2 obč. zák. o tom, že součástí SJM je i zisk z výlučného jmění jednoho z manželů. Tento institut se v praxi mezi manželi téměř nevyužívá.

Poznámky:

- ¹ KITTEL, D.: Novela NOZ a ZOK z pohledu notářské praxe, *Ad Notam* 1/2017, s. 10 a násl.
- ² Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.
- ³ BEZOUŠKA, P., HAVEL, B.: Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné... *Obchodněprávní revue* 4/2015, s. 9 a násl.

- ⁴ ČECH, P.: Činí rekodifikace z obou manželů společníky? *Právní rádce* 10/2013.
- ⁵ DĚDIČ, J., ŠUK, P.: K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue* 6/2014, s. 167 a násl.
- ⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.
- ⁷ DĚDIČ, J., ŠUK, P.: K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue* 6/2014, s. 167 a násl.
- ⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.
- ⁹ MELZER F., TÉGL, P.: K možnosti existence obličejných vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. *Právní rozhledy* č. 12/2015, s. 432 a násl.
- ¹⁰ PSUTKA, J.: Komentář k § 709 obč. zák., s. 163-177. In: HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.
- ¹¹ BUREŠ, J.: Notář a společné jmění manželů. *Ad Notam* 3/2013, s. 12 a násl.
- ¹² Převzato z: RADA, I., DOMINCOVÁ, E.: Zastoupení akcionáře na valné hromadě a odlišné hlasování u jednotlivých akcií. Dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/zastoupeni-akcionare-na-valne-hromade-a-odlisne-hlasovani-u-jednotlivych-akcii-102045.html>
- ¹³ Srovnej PŘÍKAZSKÁ, M.: Společná účast společníka a jeho zástupce na valné hromadě, s. 202-217. In: COFOLA 2018 Část III. Valná hromada akciové společnosti, Eds.: KOŽIAK, J., RUBAN, R., HOUDEK, Z., JANOVEC, M. Dostupné z <http://cofola.law.muni.cz/dokumenty/45271>.

SUMMARY

KOŽIAK, J.: REGULATION OF MATRIMONIAL PROPERTY AND COMPANY SHARES

This paper deals with acquiring and transferring company shares by at least one of the spouses during the duration of marriage under the law of Czech Republic. The first part of the text is focused on recent changes in acquiring of company shares into common property of the spouses and on transfer of shares between the spouses. It is argued, that the spouses may transfer shares on each other not only via a special matrimonial property regime agreement but also simply by selling or donating the share to the other spouse or into the common property of the spouses. The last part of the paper concerns itself with avoiding the limitations of matrimonial property law by individually transferring rights that can be separated from the company share and with granting power of attorney to the other spouse.

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU – ÚHRADA ŠKODY POJISTITELEM – HRAZENÍ PŘÍMO POŠKOZENÉMU

Právní věta:

Pojištěný z odpovědnosti za škodu je oprávněn domáhat se v soudním řízení po pojistiteli, aby za něj uhradil škodu přímo poškozenému.

[Výňatek z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5969/2017 (upraveno pro publikační účely – plný text viz www.nsoud.cz)]

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 23. září 2016, č. j. 15 C 322/2014-99, zamítl žalobu s návrhem, že žalovaná je povinna uhradit za žalobkyni částku ve výši 2 608 667 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 6 % z částky 2 600 000 Kč, jdoucím od 1. ledna 2008 do zaplacení, obchodní společnosti cityTECH, s. r. o. (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně rozhodoval o uplatněném nároku žalobkyně, jako pojist-

níka, dovozovaného z pojistné smlouvy uzavřené dne 9. prosince 2010 žalobkyní s žalovanou, a to na zaplacení pojistného plnění, které má (podle návrhu žalobkyně) žalovaná za žalobkyni uhradit poškozené společnosti citiTECH s.r.o. Soud prvního stupně při rozhodování aplikoval ustanovení § 43 odst. 3 a § 44 odst. 1 a 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, v rozhodném znění, tj. ve znění do 31. prosince 2013 (dále jen „ZPS“, z jehož § 43 odst. 3 vyplývá, že náhradu škody platí pojistitel poškozenému; poškozený však právo na pojistné plnění proti pojistiteli nemá, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo pojistná smlouva jinak; vyšel dále z ustanovení § 44 odst. 1 ZPS, stanovící, že z pojištění odpovědnosti za škodu má pojištěný právo, aby za něj pojistitel v případě vzniku pojistné události uhradil v rozsahu a ve výši určené právním předpisem škodu, za kterou pojištěný podle zákona odpovídá, a to až do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě, a dále též z ustanovení § 44 odst. 3 ZPS, které stanoví, že pokud pojištěný uhradil škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel.

Při právním posouzení vyšel soud prvního stupně zároveň ze zjištění, že žalobkyně způsobenou škodu poškozené společnosti citiTECH s.r.o. dosud neuhradila. Své rozhodnutí podpořil i odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo 1354/2006, v němž Nejvyšší soud, řešící otázku uplatněného nároku pojištěné vůči pojistiteli ve prospěch třetí osoby – poškozené, dospěl k závěru, že „v občanskoprávním řízení se vždy (kromě zákonem stanovených výjimek) rozhoduje o právech a povinnostech účastníků řízení - nikdy ne o právech a povinnostech jiných

osob - jinak řečeno - že pouze osobě účastníka řízení vznikají procesní práva a povinnosti a pouze o jeho právech se jedná, jak během řízení, tak i v jeho výsledku.“ Soud prvního stupně uzavřel, že žalobkyně není ve sporu aktivně legitimována, nemohli soud žalované uložit plnit ve prospěch osoby, která nebyla účastníkem řízení. Za neodůvodněný považoval argument žalobkyně, že by se v případě plnění žalované ve prospěch společnosti citiTECH s. r. o. jednalo jen o určení platebního místa.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. května 2017, č. j. 23 Co 164/2017-177, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

Odvolací soud se plně ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že nelze zavázat žalovanou k plnění ve prospěch osoby, která není účastníkem řízení, kdy takové rozhodnutí by nebylo ani vykonatelné (viz závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo 1354/2006).

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jímž jej napadla v celém rozsahu. Žalobkyně nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu a je přesvědčena, že je ve věci aktivně legitimována, a to nikoliv z důvodu, že by snad škodu poškozenému již zaplatila či nikoliv, ale z důvodu, jak vyplývá z konstantní judikatury vztahující se k řešené problematice s ohledem na § 43 a 44 ZPS. Podle žalobkyně je pojistitel povinen platit náhradu škody za a jménem pojištěného, tzn., že je obligačně zavázán přímo pojištěnému, nikoliv poškozenému. Dovolatelka je přesvědčena, že pojištěný je oprávněn, a tedy aktivně legitimován dané plnění závazku po pojistiteli požadovat, resp. požadovat, aby za něho pojistitel zmíněnou škodu uhradil. Poškozený je

podle žalobkyně pouze platebním místem, které plnění z titulu náhrady škody od pojistitele eventuálně fakticky přijímá. Pokud se týká nepřipuštění změny žaloby v odvolacím řízení, domnívá se, že nebyl uplatněn nový nárok, jak nesprávně dovodil odvolací soud, proto má za to, že nepřipuštění změny žaloby nebylo po právu. Argumentuje tím, že existoval stejný skutkový stav (nárok), stejní účastníci a nelze uvažovat o jiném nároku. Připustnost dovolání dovozuje z absence judikatury Nejvyššího soudu týkající se řešení těchto sporů a ve vztahu k první formulované otázce z důvodu, že má být předmětná otázka dovolacím soudem rozhodnuta jinak. Dovolatelka navrhl, aby napadený rozsudek odvolacího soudu byl zrušen.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobkyně navrhl jeho odmítnutí, neboť má za to, že dovolání žalobkyně není přípustné, jestliže dovolatelka nevznáší žádnou konkrétní otázku, kterou dovolací soud dosud neřešil a ani neuvádí, se kterými rozhodnutími je napadené rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu. Podle žalované soudy vyřešily otázku aktivní legitimace žalobkyně zcela správně a v souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo 1354/2006. Je přesvědčena, že odvolací soud posoudil správně i otázku nepřipuštění změny žaloby navržené žalobkyní v odvolání, jestliže žalobkyně nový návrh uplatněný v odvolacím řízení stavěla na zcela odlišné skutečnosti.

Nejvyšší soud, jako soud dovolací, postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalobkyně podaném dne 7. srpna 2017 rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. září 2017 (článek II., bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „o. s. ř.“).

Žalobkyně v dovolání především namítala, že by Nejvyšší soud měl rozhodnout jinak, než jak v dosavadní praxi rozhodoval, otázku aktivní legitimace ve sporu o pojistné plnění proti pojistiteli, resp. nároku pojištěného, aby pojistitel za pojištěného uhradil vzniklou škodu přímo poškozenému. Nejvyšší soud shledal dovolání žalobkyně přípustné, neboť otázka možnosti u soudu uplatnit právo pojištěného na to, aby za něj pojistitel uhradil vzniklou škodu přímo poškozenému, byla odvolacím soudem rozhodnuta v rozporu s rozsudkem velkého senátu občansko-právního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016.

Podle § 43 odst. 3 ZPS náhradu škody platí pojistitel poškozenému; poškozený však právo na pojistné plnění proti pojistiteli nemá, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo pojistná smlouva jinak.

Podle § 44 odst. 1 ZPS z pojištění odpovědnosti za škodu má pojištěný právo, aby za něj pojistitel v případě vzniku pojistné události uhradil v rozsahu a ve výši určené právním předpisem škodu, za kterou pojištěný podle zákona odpovídá, a to až do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě.

Podle § 44 odst. 3 ZPS uhradil-li pojištěný škodu, za kterou odpovídá přímo poškozenému, má proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, a to až do výše, do které by byl jinak povinen plnit poškozenému pojistitel.

Z uvedeného se tak jednoznačně podává, že zákon výslovně zakotvuje právo pojištěného požadovat, aby za něj pojistitel v případě vzniku pojistné události uhradil škodu poškozenému, za kterou podle zákona pojištěný odpovídá, a to až do výše limitu pojistného plnění sjednaného v pojistné smlouvě.

Ačkoliv Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo

1354/2006, v souvislosti s výkladem obsahově shodných ustanovení § 822 a § 823 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 2004 (dále jen „obč. zák.“), dospěl ve vazbě na výklad § 159a o. s. ř. k závěru, že proti pojistiteli může nárok na pojistné plnění pojištěný uplatnit až poté, co je mu pravomocně uložena povinnost k náhradě škody, k níž se pojištění vztahuje, a kterou byl nucen uhradit, byl tento názor pozdější judikaturou překonán.

V rozsudku velkého senátu občansko-právního a obchodního kolegia ze dne 18. října 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016, Nejvyšší soud uvedl, že pojištěný je legitimován k uplatnění práva vůči pojistiteli na uhrazení vzniklé škody přímo poškozenému. Byť tento závěr nebyl v předmětném rozhodnutí blíže rozveden, je zřejmé, že Nejvyšší soud revidoval své dřívější závěry, které v aplikační praxi vzbuzovaly rozpory.

Závěr o tom, že úmyslem zákonodárce bylo ustanovením § 44 odst. 1 ZPS přiznat pojištěnému právo požadovat po pojistiteli, aby za něj plnil v souladu s podmínkami pojistné smlouvy ve prospěch poškozeného, je nepochybný nejen ze samotného textu uvedeného ustanovení zákona, ale též z důvodové zprávy k zákonu o pojistné smlouvě, v níž se uvádí, že „z tohoto pojištění vzniká pojištěnému právo, aby za něj pojistitel v souladu s obsahem pojistné smlouvy nahradil škodu, kterou způsobil jinému a za kterou odpovídá podle zvláštního zákona nebo ke které se smluvně zavázal. Plnění pojistitele může být smluvně omezeno limitem pojistného plnění. Nebylo-li omezeno, je pojistitel povinen plnit v rozsahu a ve výši skutečné škody, za kterou pojištěný odpovídá. Pokud pojištěný uhradil poškozenému škodu přímo, vzniká mu proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, kterou by jinak v souladu s po-

jistnou smlouvou plnil pojistitel. Náhradu škody platí pojistitel poškozenému. Ten však nemá přímý nárok vůči pojistiteli, pokud zvláštní zákon nebo pojistná smlouva nestanoví jinak.“

Záměrem zákonodárce bylo tedy upravit postup, podle něž má škodu za pojištěného škůdce, za níž je pojištěný odpovědný a na níž se vztahuje předmětné pojištění, nahradit zásadně pojistitel v souladu s obsahem pojistné smlouvy, přičemž tuto škodu má pojistitel nahradit přímo poškozenému (srov. § 43 odst. 3 a § 44 odst. 1 ZPS). Pouze v případě, že pojištěný sám (dobrovolně) uhradí škodu přímo poškozenému, vzniká mu (pojištěnému) proti pojistiteli právo na úhradu vyplacené částky, tj. částky, kterou by jinak v souladu s pojistnou smlouvou a zákonem měl povinnost plnit pojistitel (srov. § 44 odst. 3 ZPS). Na uvedeném nemůže nic změnit ani to, že zákonodárce výslovně upravil, že poškozený nemá přímý nárok na zaplacení škody v souladu s pojistnou smlouvou vůči pojistiteli, není-li jiným zákonem či pojistnou smlouvou stanoveno jinak. Účastníky právního vztahu z pojištění jsou totiž zásadně pojistitel a pojištěný (event. pojistník) a přímé právo poškozeného ve vztahu k pojistiteli může být založeno jen právním předpisem nebo pojistnou smlouvou (k tomu viz závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo 1354/2006). V řešené věci se ovšem nedomáhá náhrady škody po pojistiteli poškozený, nýbrž pojištěný, který požaduje, aby pojistitel v souladu s § 44 odst. 1 ZPS za něj uhradil škodu poškozenému. Pojištěný se tak domáhá po pojistiteli svého práva způsobem výslovně upraveným a předpokládaným v zákoně, konkrétně v již citovaných ustanoveních § 43 odst. 3 ZPS a § 44 odst. 1 ZPS.

Závěr o tom, že pojištěný je v řešené věci oprávněn domáhat se po pojistiteli, aby za

něj uhradil škodu přímo poškozenému, vyplývá jednak přímo ze zákona (§ 43 odst. 3 ZPS a § 44 odst. 1 ZPS), jednak z úmyslu zákonodárce vyjádřeného důvodovou zprávou a v neposlední řadě také z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Uvedený závěr je rovněž v souladu se smyslem a účelem dané právní úpravy.

Nejvyšší soud již dříve vyjádřil názor, že pojištění odpovědnosti za škodu plní společensky žádoucí ochranu zájmů poškozených, kteří nejsou v uspokojení svých nároků na náhradu škody závislí na platební schopnosti škůdce tam, kde je jeho odpovědnost pojištěna (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2008, sp. zn. 30 Cdo 1354/2006). Uvedenému účelu právní úpravy pojištění odpovědnosti za škodu odpovídá závěr, že pojištěný má právo domáhat se po pojistiteli, aby za něj uhradil způsobenou škodu přímo poškozenému. Smyslu a účelu uvedené právní úpravy by naopak neodpovídal takový výklad ustanovení § 44 odst. 1 ZPS, který by ospravedlňoval závěr, podle něhož osoba, která se pojistila proti riziku způsobení škody (pojištěný), nebude v případě vzniku pojistné události oprávněna domoci se po pojistiteli pojistného plnění v souladu s pojistnou smlouvou, bez toho aniž by nejprve sama uhradila způsobenou škodu. Povinnost pojištěného nejprve nahradit škodu poškozenému a až následná (podmíněná) možnost pojištěného požadovat pojistné plnění po pojistiteli může totiž vést (zejména v případě způsobení velké škody, jejíž nahrazení je pro pojištěného objektivně nemožné) k porušení chráněných zájmů pojištěného i poškozeného.

Dříve uvedený závěr rozhodovací praxe o tom, že pojištění odpovědnosti za škodu plní společensky žádoucí ochranu zájmů poškozených, kteří nejsou v uspokojení svých nároků na náhradu škody závislí na platební schopnosti škůdce tam, kde je jeho

odpovědnost pojištěna, je tak třeba doplnit též o ochranu zájmů pojištěného, který se (zpravidla) dobrovolně pro případ vzniku odpovědnosti za škodu pojistí za účelem ochrany jeho majetkových zájmů a eliminace negativních důsledků spojených se vznikem jeho odpovědnosti za škodu.

Postupu, při němž se pojištěný může domáhat toho, aby za něj pojistitel nahradil škodu přímo poškozenému, nebrání ani ustanovení § 159a o. s. ř., podle nějž je výrok pravomocného rozhodnutí závazný pouze pro účastníky řízení.

Rozhodnutí, kterým je pojistiteli uložena povinnost nahradit za pojištěného poškozenému v souladu s pojistnou smlouvou škodu způsobenou pojištěným, zavazuje pouze pojistitele a opravňuje pouze pojištěného, tedy účastníky řízení. Pojistiteli uložená povinnost svědčí pouze ve prospěch pojištěného, který se na základě uzavřené pojistné smlouvy domohl svého práva, aby za něj byla pojistitelem uhrazena škoda, kterou by v případě neuzavření předmětné pojistné smlouvy byl povinen hradit sám. Skutečnost, že pojistné plnění má být uhrazeno k rukám poškozeného, nečiní poškozeného osobou oprávněnou domáhat se výkonu předmětného rozhodnutí. Poškozený bude

vždy moci uplatňovat své právo na náhradu škody pouze vůči škůdci. Škůdce (pojištěný) však na základě předmětného rozhodnutí bude oprávněn domáhat se toho, aby jej pojistitel zbavil povinnosti (tj. aby konal v jeho prospěch) nahradit jím způsobenou škodu v uvedené výši. Jelikož předmětné rozhodnutí zakládá právo na plnění pouze ve prospěch pojištěného (byť k rukám poškozeného), nelze akceptovat závěr odvolacího soudu o jeho nevykonatelnosti.

Protože se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky oprávněnosti nároku pojištěného, aby za něj pojistitel uhradil vzniklou škodu přímo poškozenému, a tuto otázku tak vyřešil nesprávně, Nejvyšší soud napadený rozsudek v celém rozsahu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvod nesprávnosti se vztahuje i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

JUDr. Petra Polišínská

*Nejvyšší soud, oddělení dokumentace
a analytiky judikatury NS*

Přehledný, intuitivní, výkonný a snadno ovladatelný systém pro komplexní řízení kanceláře a firmy.

 Praetor

Všechnu agendu spravujete v jednom zabezpečeném systému v souladu s GDPR

▶ Nově: Propojení ASPI a Praetor

DMS – správa dokumentů

Spisová evidence

Správa osob a kontaktů

Poštovní agenda

Napojení na rejstříky

Ekonomika

Time management
a hlídání lhůt

Reporty a analytika

+ řada prémiových funkcí
a možností úpravy na míru

Požádejte si o prezentaci na www.praetor-systems.cz

RECENZE

UNIDROIT PRINCIPLES OF INTERNATIONAL COMMERCIAL CONTRACTS, AN ARTICLE- BY-ARTICLE COMMENTARY

Autor: Prof. Dr. Eckart J. Broedermann.
Kluwer Law International BV,
The Netherlands, 2018

Pozornosti všech, kteří se zajímají o mezinárodní obchodní právo, by zajisté neměla uniknout nová, v České republice zatím relativně málo známá, publikace Prof. Dr. Eckarta J. Broedermanna nazvaná UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, an Article-by-Article Commentary. Jedná se o velmi detailní komentář k 211 zásadám mezinárodních obchodních smluv vypracovaných Ústavem pro unifikaci mezinárodního soukromého

práva OSN (UNIDROIT) ve verzi z roku 2016 (publikována na jaře roku 2017).

Jak ostatně autor sám v proslavu uvádí, uvedené zásady poskytují neocenitelný prostředek pro vypracování, vyjednávání a zhodnocení rizik mezinárodních obchodních smluv, přičemž mohou hrát významnou roli v mezinárodních arbitrážích a soudních řízeních.

Současně je nepochybné, že dotčené zásady pro svou vyváženou a nestrannou povahu hrají v přeshraničních obchodních vztazích stále významnější roli, a proto je vhodné, aby se s nimi každý praktik blíže seznámil. Autor komentáře, který je německým právníkem se širokými zkušenostmi v oblasti aplikace mezinárodního práva, a to jak v kontinentální tak anglo-americké právní oblasti, detailně a srozumitelným jazykem analyzuje a vykládá obsah každého jednotlivého pravidla a poskytuje velmi praktický návod pro jeho využití v praxi. Autor rovněž poukazuje na velké množství další podpůrné a související literatury a dalších zdrojů, což nepochybně dokládá jeho mimořádný přehled v dané problematice.

Pokud se ve své praxi zabýváte obchodním právem s mezinárodním prvkem, a to ať už jako poradci při přípravě mezinárodních obchodních transakcí nebo jako řešitelé případných sporů, tato publikace by určitě neměla ve vaší knihovně chybět. Všele ji doporučuji.

JUDr. Ondřej Rathouský, advokát
Giese & Partner, s.r.o.